

Фото Ксенії Гладішевої

То кому довіримо свою долю, панове-товариші?

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Так буває перед національним вибором. Українство охоплює майже зрима внутрішня боротьба, розуміння себе і національної історії. Проте знову темна спокуса кидає нас у невдоволення черговим помилковим вибором. Заради примирення совісті ми вигадали слово "руїна" як означення фатального, від чого нема ради, ніби всі ми — жертви війни всередині нас.

Насправді це від звичайного ледарства й слабкості, хоч нам неприємно про таке й думати. Якщо це не так, то чому ж надто часто стаємо жертвами чужих маніпуляцій, і небажання визнати цей факт штовхає нас на вияви злості, націленої передовсім на сучасних українських провідників? Може, тому своїх геніїв визнаємо аж після смерті?

На світі немає жорстокішої істоти за ледачу жертву, вічно невдоволену життям, яка впадає в крайнощі емоційного самоїдства чи тихого "перетравлювання" власного майбутнього в тупому кендіюсі споживацтва. Реакція жертви завжди спрямована на слабших і тих, хто опинився неподалік. Нам дуже важко розлучатися із "солодкою" історичною роллю жертви навіть тепер.

Назвавши громадянами незалежної держави, ми думаємо, що змінились, але насправді це відбувається не миттєво. Ми надто довго повторювали мантру про вицвілювання із себе раба і словесно зосередились на подоланні комплексу жертви, але мало зробили практичних кроків.

Непомітно у наше життя прокралися нові, вже сучасні загрози — зменшується українське інформаційне мовлення. У наш інформаційний простір господарями увійшли чужі люди з чужою мовою. Ми вже до цього звикли, і нас це не обурює. Повертається давня звична роль мимовільної жертви. Кажуть, що процес "дотискання" українства вже минув точку неповернення.

ВІЙНА ВСЕРЕДИНІ НАС

Війна нервів набирає обертів. Хочеться зупинити оте паскудство, однак кожен про це думає окремо. А треба разом, заради спокою життя.

Так, українство ще не дозріло до організованого спротиву, тому все, що накопилось, з'їдає нас ізсередини. Триває війна всередині кожного з нас і обертається люттю чи докорами в нікуди. Здається, ще не час вказати на когось пальцем, і простій людині лячно чужомовної багатіючої сили, що нависла і готова звинуватити у фашизмі за дію патріота чи просто стерти нас із лиця землі тихо, поодиноці. Вже близько той момент, коли треба буде українцеві зробити черговий вибір під цинічний регіт бидлоеліти та заклинання, що нічого не зміниться з волі нації. На часі боротьба. Кого обрати президентом?

Логіка Української держави і переломного моменту становлення нації підказує єдине рішення: президентом повинен бути гідний з етнічних українців, якому болять мимовільна війна всередині українця і проти українця, якому хочеться порядку, щоб розмовляти українською і жити вільно, не оглядаючись на північних сусідів і не перепрошуючи нікого в Україні за таку незручність — власне українство.

Днями надбав в Інтернеті замовну статейку, мовляв, українці приречені обрати собі парламентський устрій, бо не мають з-поміж себе гідного кандидата в президенти і неспроможні на комусь зупинити вибір. Мовляв, Ющенко самі українці не підтримали і з розпачу зненавиділи, до того ж, не знайшли йому гідної заміни, тому президентом буде людина гідна, але тільки не етнічний українець. І зробить цей президент сильною рукою нам державу, де традиційно скраю буде й українська хата, а українство

житиме, як зможе, у вільній конкуренції серед глуму.

Були часи, коли Україна вимушено мирилась із долею колонії, хоч завжди повставала і знов опинялась у тенетах залежності. Єдине, чого не переживе українська душа, — це неукраїнської України, великої резервації з продукування малоросів і новітніх шукачів "на вербі грушок", байдуже, чи ця верба американська, російська чи чиясь інша. Ліпше підтримаймо кожного українця при владі, якому й так доводиться долати шалений спротив натовпу і критику "своїх".

Може, всередині нас пробудиться початок примирення і єдності, рідноплеменна любов, просте недитяче розуміння неможливості всього і зараз. Може, згодом відкриється причина раптової пошесті невдоволення, навіть люті багатьох українців до чинного Президента? Може, тому, що ми надто були заклопотані, як би голосніше повторити про невиконані обіцянки Майдану?

Чому не підняли ми на хвилі народної думки двох-трьох гідних лідерів-українців, готових хоч завтра йти в президенти, бо українець-президент не потрібен тим, хто вже бачить себе хазяями доль в Україні? Може, й справді лячно совісній людині пройти страшне випробування смертника, щоб українцями правити? А далі стати жертвою народного невдоволення, що завжди зріє всередині нас.

Усе це сплітається в тугий клубок внутрішньої війни і мучитиме аж до виборів, щоб знову спересердя проголосувати не так, аби швидше все скінчилося. Усе спочатку, на чергове коло українського пекла...

Досить нам бути вічними грішниками, хоч і богомільними, зі славним минулим, але традиційно несправедливими передовсім до сучасних лідерів з-поміж нас!

НАРУГА НАД ПАМ'ЯТТЮ

2

ІСТОРІЯ РОДУ

5

ЗУСТРІЧ ДЛЯ ВАС

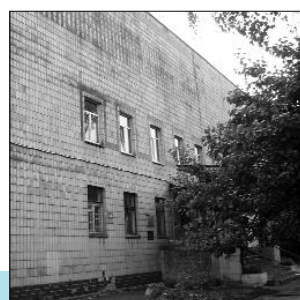
8

КАТЕРИНА БІЛОКУР: ЗІРВАНА КВІТКА

10-11

БОРотьба за екран

14

Марта ШОКАЛО,
Українська служба Бі-Бі-Сі

(НЕ)БЛИЗЬКИЙ СВІТ

Українських заробітчан найбільше в Росії. Основна маса зосереджена в Москві. За даними російської міграційної служби, українців тут 3,5 мільйона. Далі узбеки, таджики та інші національності. На Рубльовці тільки й чути: ось те побудували українці.

Павлово — типове підмосковне котеджне містечко для багатих і дуже багатих. І традиційне місце роботи українців. Мене зустрічає Ігор із Ромнів на Сумщині. Він будує дім для колишнього директора хлібозаводу. Це чотириповерхова споруда, в якій я кілька разів навіть заблукала.

Ігор розповідає, що в їхній бригаді майже всі українці, кілька білорусів і молдован.

— Чому українці на таких роботах найчастіше?

— Мабуть, найкраще працюємо.

— Чула, що зараз конкуренцію вам створює дешева робоча сила з Азії — таджики, узбеки.

— Вони лише ціну збивають, але на роботу їх беруть неохоче. Вони землю копають.

Ігор у Москві вже вісім років і збирається пробути ще принаймні

два. Розповідає, що його неодноразово запрошували на роботу в Київ, але він не хоче, бо там, каже, дурять. А в Москві — ні. Зарплату завжди платять вчасно.

Ігор — плиточник. Хвалиться, що інколи за місяць заробляє по кілька тисяч доларів. В Україні будує власний будинок, і коли повернеться, збирається відкрити власний бізнес. Каже, що знає людей, які приїжджають у Москву з Європи: зараз тут ліпші заробітки. Ще одна перевага — близько додому. Тому більшість українців приїжджають сюди ненадовго. Місяць-другий працюють, кілька місяців удома.

“Не змогла б ні в Італії, ні в Португалії, бо треба жити роками. Адже вдома чоловік, діти. І люди тут такі самі, як ми, і мова — для мене це дуже важливо”, — розповідає Раїса. Вона зі Жмеринки, працювала на керівних посадах. Тут — хатня робітниця уже восьмий рік. Раїса хвалить господарів, вони вже ніби члени її родини. Живе в окремому двоповерховому будиночку, де, як вона каже, є все для повноцінного життя.

— То вам подобається ваше життя?

— Важко навіть сказати, чи подобається, — посміхається жінка.

— Це вже від мене не залежить. Так сталося, що просто мушу тепер тут бути. Гроші тримають.

На Рубльовці мене найбільше вражає відмінність між тими, хто, як і я, приїхав електричкою, і тими, хто тут мешкає. Старі дачні будиночки, як і їхні господарі, доживають віку. Їх змінюють маетки, яких я не бачила ніде. Така розкіш контрастує із загальною російською бідністю. У цьому районі сотка землі коштує 100 тисяч доларів. Але є місця, де й по 200 тисяч. Як пояснює Раїса, чим ближче до еліти і до дачі Путіна, тим дорожче. На відміну від українських котеджних містечок, інфраструктура розвиненіша: бездоганні дороги, чисто, салони з продажу ексклюзивних авто, супермаркети.

Чую від Раїси: “Коли мене питають, скільки заробляю, кажу: чого не питаєте, що я там роблю і як почувуюся? Якщо фінансово ми більше маємо, то морально тут дуже страждаємо. Наші діти живуть без нас, хати стоять без нас”.

В одному глянцевому журналі вчитала, що зараз серед багатих росіян — мода на духовність. Тепер хизуються не кількістю авто чи розміром яхти. Найпрестижніше мати власного духівника, постувати тощо.

Але попри те, що в Росії мешкає близько двадцяти мільйонів етнічних українців, тут досі немає жодної української церкви. “Ми намагалися створити українську церкву в Москві”, — розповідає Василь Антонів, голова першої в Росії спілки українців “Славутич”. — Була єдина під Москвою, п’ять років проіснувала, але її знищили. Прийшов ОМОН, на священика одягли кайданки і на тому єдина українська церква закінчилася”.

Заробітчанське помешкання

Так само в Росії немає жодної української школи, крім недільної при Культурному центрі України, який розташований на Арбаті. Ліворуч від нього український ресторан “Увага”, праворуч — українська книгарня. Вигляд будівлі ошатний, всередині мармур, позолота.

Центр було засновано 1993 року, на його будівництво витратили вісімдесят мільйонів доларів з бюджету України. Тут є готель, виставкова зала, бібліотека, де можна прочитати українськомовну пресу, — більше її ніде не знайдеш. Особлива гордість директора центру Володимира Мельниченка — актова зала, яка не поступається філармонії. Стільці тут із київського оперного театру, можливо, ще століпінські. Володимир Мельниченко каже, що зараз навряд чи вдалося б зробити такий український центр у Москві. Часи змінилися.

Спілкуючись із українцями в Росії, доходили висновку, що українські організації й самі українці тут незгуртовані. На співи чи культурні заходи збираються хіба ті, хто живе тут давно, але не заробітчани. “Вони не йдуть у наші товариства. Реєстрація, не хочуть “світитися”. Та й Україна близько. Вони приїдуть на

два-три місяці — й знову додому”, — пояснює Василь Антонів. Сказати напевно, більшає чи меншає українців у Росії та який відсоток повертається додому, важко. Володимир Мельниченко стверджує, що з кожним переписом населення кількість українців зменшується, а насправді їх більшає. “Головна наша проблема тут — це те, що ми втрачаємо самоідентифікацію, більшість людей зросійщується”.

Інший мій співрозмовник Василь Марусяк, який теж цікавиться життям української громади в Росії, каже: “Вісім років тому в одному підмосковному селищі працювало тільки з мого села сто осіб. Тепер їх значно менше”. Суворішими стали правила реєстрації, й узяти на роботу працівника з-за кордону важче, бо в самій Росії десять мільйонів безробітних. Але попри це, попит на українську робочу силу не зменшується.

Ті люди, з якими я розмовляла, кажуть, що обов’язково повернуться в Україну, бо життя в Росії, а особливо в Москві важке. “Жити у Москві? Ніколи в житті!” — вигукую Ігор. Навіть якщо мені тут будь-який котедж дадуть безплатно: бері і живи — не хочу”.

Книгарня на Арбаті

● по-сусідськи

Тетяна БІДЗІЛЯ,
м. Бережани

Віднедавна культурно-освітні контакти молодіжного середовища нашого краю із зарубіжними партнерами стали розвиватися інтенсивніше. Про це свідчить чергова поїздка делегації вчителів та учнів Бережанської гімназії ім. Б. Лепкого, представників районної влади, ДНЗ “Золотий ключик” до Ключборка — польського міста-побратима Бережан в Опольському воєводстві, з яким уже давно склалися чудові партнерські відносини.

Цьогорічний візит бережанської делегації в Ключборк і партнерів до Бережан відбувся за проектом “Поляк і українець — громадяни Європи”.

Польсько-українська співпраця з короткою й водночас глибоко-змістовною назвою “Разом” надає можливість здійснювати обмін учнівськими делегаціями двох сусідніх країн, поглиблювати співпрацюдорослих і молоді для майбутнього комфортного проживання у спільному європейському домі.

Реалізувати насичену програму перебування бережанців у Польщі протягом тижня допомагали директор адміністрації освіти в Ключборку Тадеуш Конарський, директор гімназії № 2 в Богачіцах Роберт Ветшик, директор громадської гімназії № 5 у Ключборку Роман Камінський, координатор проекту Анна Літнер (гімназія № 2), члени коле-

СПІВПРАЦЯ — ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

гії, що реалізує проект, учителі гімназій Малгожата Хмура, Пьотр Ноцуляк, Анджей Матльонг, Катажина Палюх та ще чимало щирих і мудрих людей, які докладали всіх зусиль, щоб перебування бережанців у їхньому мальовничому краї було приемним, цікавим і корисним.

Уже в перші дні гімназисти та їхні наставники — директор гімназії Микола Будар, учителі Ганна Смерека, Наталія Матус, Оксана Галешук, Ярослава Сенишин, а також начальник відділу освіти Бережан-

ської РДА Ігор Худий, завідувач дитсадка “Золотий ключик” Марія Винник, заступник голови райдержадміністрації Ігор Островський, начальник служби у справах дітей РДА Любов Островська — мали змогу ознайомитися з особливостями міського самоврядування, функціонування польських гімназій, дошкільних закладів.

У гімназіях № 2 та № 5 юні українці й поляки проводили спільні заняття в підгрупах — журналістській, театральній, мистецькій, промоуте-

рів, брали участь у молодіжній сесії ради міста, підгрупах на тему самоврядування з “виборами бургомістра”. Багатьом гімназистам запам’ятається “участь” у “виборчій кампанії”. З інтересом тягли жереб — одним пощастило бути “кандидатами” в “бургомістри”, іншим — “членами виборчої комісії”, “учасниками голосування”, “прихильниками кандидата” тощо. Ці тренінги були надзвичайно цікавими й веселими.

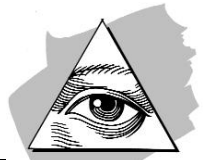
Бережанців тепло привітав віце-бургомістр гміни Анджей Новак.

Усі учасники нашої делегації одержали подарунки. Презенти від бережанців вручили Ігор Островський і Микола Будар.

Не бракувало під час поїздки й ігор та забав, бенкетів, купання в басейні. Були й екскурсії, зокрема в м. Ополь, де бережанці мали змогу насолодитися класичною музикою у філармонії; на гору Святої Анни, де оглянули святині, а також місцевий заповідник, музей Сілезького повстання, Опольський зоопарк та інші цікаві місця. Приємним було проживання в готелі в с. Ловковіце з теплими розмовами, смачними частуваннями.

Один із найважливіших моментів поїздки — укладення угоди про партнерство між Бережанською гімназією ім. Б. Лепкого і громадською гімназією № 2 в Богачіцах, яку підписали керівники цих навчальних закладів за участю директора Адміністрації освіти в Ключборку Тадеуша Конарського, керівника проекту Анни Літнер. Угода передбачає спільну діяльність у сферах освіти, культури, спорту, екології, співпраці між педагогічними й учнівськими колективами.

Молодь обох країн розуміє: завдяки дружнім стосункам вдається розширити світогляд, збагатитися знаннями, перейняти корисний досвід, популяризувати культуру, традиції рідного народу, врешті, нині й у майбутньому бути однодумцями на спільній дорозі без кордонів, у напрямі дружнього співжиття у європейському домі, поліпшення екологічної ситуації, збереження миру на планеті.

Кадр із фільму “Пристрасть”

ЧИ БУДЕ УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛІВУД?

Олег Бійма — видатний український режисер, автор 120 фільмів різних жанрів, заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка.

Після закінчення 1972 року Київського театрального інституту ім. І. Карпенка-Карого працює на кіностудії “Укртелефільм”, із 2001-го — її генеральний директор. Така постійність і відданість професії, що трапляється вкрай рідко, гідна захоплення.

Розмова з Олегом Біймою вийшла далеко не про творчість. Із 2007-го він воює... за студію. Кіностудія “Укртелефільм” розташована на вулиці Ованеса Туманяна, 15 — через канал від Русанівки. Мальовнича її територія приваблює новоспечених багатіїв і не дає їм спокійно спати. Два роки тому Олега Івановича звільнили з посади гендиректора, була спроба рейдерського захоплення приміщення. Але студії не здалися. Вони вдалися до пікетування Кабміну, пройшли через судові баталії й урешті домоглися свого права на творчість. Проте... війна триває.

як надбання народу. Такі півки зберігаються лише на нашій студії, інші цим не займалися. Якщо нині досліджувати історію української культури, то з наших архівів можна зробити повну панораму.

Звичайно, знімали тут і “паркетні” фільми (“Партія і Ленін — близнюки-браття”). І це зріз часу, коли ми жили, як жили, що думали, як почувалися у тій стихії.

— Що розташоване на цій території?

— На площі 2,7 гектара — павільйони, гримерні, костюмерні. Тут величезне зібрання історичних костюмів, адже знімали фільми на історичну тематику. Якби у нас була нормальна — не хочу казати країна, а держава, машина — “Укртелефільм” можна було б перетворити на український Голівуд, адже для цього є всі можливості: архіви, костюми, апаратура, фахівці, які живуть цим.

Найбільше наше надбання — люди. Коли було рейдерське захоплення студії, весь колектив згуртувався. Ми гуртом відстоювали свої права під Кабміном, під Секретаріатом Президента — жодна людина не залишилася осторонь, не була байдужою. Нас небагато — 75 осіб. І рік тут не в кризі, адже державне фінансування завжди було недостатнє. У нас кожен знає, що робить. Студію мало б фінансувати Держтелерадіо, яке з нами бореться і весь час намагається ліквідувати класичним рейдерським шляхом — довести до банкрутства, продати, знести ці приміщення.

— Телеканал “Культура” — це ваше творіння?

— 2001 року ми на ентузіазмі зробили більш як 200 годин матеріалу — фільмів і передач, започаткувавши канал “Культура”. Тоді тривали розмови про потребу та-

кого каналу. Хтось вимагав на його створення 50 мільйонів гривень, хтось — 30 мільйонів. Ми не просили жодної копійки. Тоді, коли все було готове для виходу в ефір, державі залишалося тільки погодитися з тим, що український телеканал “Культура” існує. Це трохи здивувало чиновників, бо вони звикли, що спочатку просять гроші на створення чого-небудь, потім — “відкати”, всілякі фінансові махінації й обладнання, а вже згодом щось і пискне на кшталт якогось каналу. У нас усе було інакше: ми почали з нічого — з нуля, бо в нас талановитий колектив з колосальним творчим потенціалом, люди не від світу цього, як кажуть у Західній Україні, вар’яти.

— Над чим працюєте зараз, чи знімаєте щось?

— Не в кризі проблема, що мало нових фільмів. Повноцінно працювати нам не дають. Майже завершив зйомки з Миколою Жулинським, треба сідати за монтаж. Залишилися додати деякі штрихи. Ця робота триває кілька років — і в трагічних, і в комічних, і в помпезних ситуаціях. Оскільки Микола Григорович — неординарна особистість, то й працювати з ним надзвичайно цікаво.

Готовий фільм про хорового композитора Лесю Дичко, він також чекає на монтаж. Нині на студії режисер Ольга Джигурда зняла дуже цікавий матеріал про унікального українського оперного співака Миколу Ворвулеву. Ще до того, як бандити залізли до нас на студію, ми розпочали цикл “Ностальгічні портрети незабутніх”. Тоді відзняли стрічки про Белу Руденку, Юрія Гуляєва, Миколу Ворвулеву. У цьому абсурдному світі, абсурдному становищі намагаємося не втрачати творчого боку нашого життя. Усе-таки студія повинна продукувати фільми, інакше ми нікому не цікаві, хіба що як територія, де можна

зробити розкішні казино, готелі, ресторати, борделі з виходом на Русанівську протоку.

— Навіть людям, далеким від мистецтва, відомі Ваші фільми “Гріх”, “Пастка”, “Злочин з багатьма невідомими” і, безперечно, “Острів любові” — за творами Івана Франка, Марка Вовчка, Володимира Винниченка, Гната Хоткевича, Михайла Могиланського. Чому саме українська класика?

— Усе почалося наприкінці 1980-х із того, що я був злий на колеги, які ігнорували все українське як щось вторинне, не гідне екранізації. Від тієї злості спочатку неусвідомлено, а потім цілком свідомо почав знімати українську класику. Вирішив: зроблю. І люди побачили, що українська класика високохудожня, фільми за цими творами неперевершені, й не тому, що це моя інтерпретація, а тому, що це фантастично цікавий матеріал. Першим у цьому ряді був фільм за повістю Юрія Мушкетика “Біль”, який мав колосальний резонанс; потім за драмою Лесі Українки “Блакитна троянда”. Тоді я зрозумів, що саме це моя ніша. Робити екранізацію Чехова чи Марка Твена? Хай роблять у тій країні, чий нації вони належать. Відтоді з цієї ріки і не впливаю. Іноді пливу проти течії, але тримаюся в цих водах.

Задум картини “Острів любові” також виник як злість на усталену думку про те, що секс в Україні — речі несумісні, що ми цнотливі, що в нас існує лише любов до рідного села, а найбільше, на що ми спроможні, — стати на рушничок. Мені було цікаво не те щоб зробити фільм про секс по-українськи чи любов по-українськи, а про те, як це поняття в нашій ментальності й літературі трансформувалося упродовж століть, як від високого романтичного поняття кохання ми дійшли до блюду. Останній фільм — за творами Євгена Гуцала, які під кінець життя автора позначені насмішуватістю й іронією. Тож я вирішив дослідити, як еротичні стосунки видозмінювалися, трансформувалися, як любов можна підмінити сурогатом — брутальним сексом без будь-якого натяку на почуття. Тому всі десять фільмів різні. Я не робив епатажу, і думаю, що там його нема. Навіть більше: свого часу

мені випала нагода демонструвати кілька серій іноземній аудиторії — французам, німцям, італійцям. Їх здивувало, наскільки елегантно і зі смаком це зроблено, нема натяку на вульгарність.

Стрічка “Острів любові” — це і мій погляд на кохання. Вважаю, що це чисте почуття, і брудними руками до нього торкатися не можна.

Фільм викликав полеміку, були різні погляди, часто протилежні — від схвалення до повного несприйняття чи огульного очорнення. Дивлюся на це філософськи: скільки людей, стільки й думок. Вважаю, що фільм мав свою місію на українському телеекрані, хоч демонструють його здебільшого після години ночі.

— На мою думку, Ви не зовсім правильно висловилися: не мав, а має. Але після години ночі — це незручно для людини, яка працює. Чи є Ваші фільми на цифрових носіях?

— Безперечно, є. Коли фільм записано на диск, його можна подивитися тоді, коли тобі зручно, коли є вільний час і настрій. Знаю, що такий попит існує, і за законами ринку, попит породжує пропозицію.

— Більшість Ваших фільмів знімав оператор Лесь Зоценко. Це Ваші очі?

— Із Лесем Зоценком ми разом працюємо десь років із вісімнадцять. А знайомі із семи — з першого класу сиділи за однією партою. Ми однокласники, але я був відмінником, а він — двічеником. Мені його підсадили, щоб я його “тя”.

Кадр із фільму “Вирок”, серіал “Острів любові”

Тож ми разом закінчили школу, я — відмінно, а він — посередньо. Проте це не завадило йому стати блискучим оператором, лауреатом Шевченківської премії.

1995 року на засіданні Шевченківського комітету нам не вистачило одного голосу, і я вирішив, що не варто жити мріями: дурень думкою багатіє. Але Микола Жулинський наполіг, щоб ми подавали документи 1996-го, і тоді комітет проголосував “за”.

Якось мені потрапила до рук книжка про Шевченківські премії. Там Лариса Бруховецька пише, що в нас, мовляв, не було премій у галузі кіномистецтва. Щоправда, Бійміні фільми “Пастка” і “Злочин з багатьма невідомими” отримали, але вона вважає, що це стрічки невисокого рівня, вони затягнуті, їх нецікаво дивитися. 12 років я працював у Шевченківському комітеті й полемізував із пані Ларисою.

Сподіваюся, що невдовзі наша боротьба із Держтелерадіо закінчиться, і нам дадуть змогу повноцінно працювати, створювати нові фільми, а про кіностудію “Укртелефільм” світ іще почує.

Спілкувалася
Олена ШУЛЬГА
Фото автора

Адміністративний будинок студії “Укртелефільм”

ШКОЛА ПОЧАТКІВЦІВ

Ольга СОЛОГУБ

Журналістське навчання триває! Сьогодні ви дізнаєтесь, як мені, молодій комунікабельній дівчині, цілісний місяць довелося існувати без мобільного телефона.

Подумала: якщо наші пращури спокійнісінько обходилися без комп'ютерів, кавоварок і телевізорів, то невже відсутність телефона здатна зіпсувати мені життя? Не врахувала одного: мої предки ні сном ні духом не віддали про такі диво-прилади, мобілка ж стала невід'ємною частиною мого буття.

Для початку вирішила підготуватися до досліджу: повідомила друзів, знайомих, родичів, начальника про те, що єдиним джерелом доступу до моєї персони в наступні тридцять днів буде лише стаціонарний телефон. Свій мобільний заховала якнайдалі, щоб не виникло бажання ним скористатися. Тож про мої “пригоди” без телефона читайте далі.

Усе починалося чудово, доки настав ранок першого дня мого експерименту. Наслідки відсутності мобільного відразу далися взнаки: я запізнилася на роботу. Щоранку я звикла прокидатися під запальні ритми Шакири чи Авріл Лавін, які звучать сигналом будильника в моєму телефоні. Цього ж ранку мобільний спокійненько відпочивав у шафі, а я замість того, щоб збиратися на роботу, бачила сьомий сон. Тому, щоб подібні казуси не повторювалися, довелося відшукати на горішці старезний будильник. Уявіть: цілий місяць я з переляком прокидалася від страшного тріскотіння і дзеленчання радянського диво-апарата. До того ж, довелося придбати і наручний годинник, щоб крокувати в ногу з часом.

Першого тижня я відкрила для себе всю красу навколишнього світу. Мобілка давно перестала бути лише засобом зв'язку між людьми. Музика, фото, відео, різноманітні ігри, Інтернет стали невід'ємними складовими кожного телефона. Тож у метро і маршрутці, чи просто “від нічого робити” у пригоді ставав мій рідний мобільничок. Вставляеш у вуха навушники і поринаєш в інший світ. У свій телефон я закачувала все, що можна: від пісень, мелодій, приколів, картинок аж до художніх фільмів, мультів і телевізійних передач. Тож у вільні хвилини завжди було чим зайнятися. Тепер я змушена шукати альтернативу. Протягом місяця вміст моєї сумки збільшився втричі. Я тягала за собою журнали, газети й книжки. До того ж, у громадському транспорті почала спостерігати за людьми та їхньою поведінкою. До речі, дуже цікаво, і можна розвинути пам'ять, увагу й фантазію за порадами К. Станіславського.

На мене очікували справжнісінькі відкриття: від чудового голосу дідуса, який під кобзу виконує українські думи в переході, до магазину квітів, що відкрився біля мого дому, а я його не помічала.

Так склалося, що майже всі мої друзі й

МІСЯЦЬ БЕЗ МОБІЛЬНОГО ТЕЛЕФОНА

Фото Ксенії Гладішевої

знайомі живуть у гуртожитку. Тож єдиним засобом зв'язку з ними був, звичайно, мобільний. Тепер жодному з них не можу призначити зустріч.

Нарешті доля мені усміхнулася: в університеті зустріла знайому і домовилася піти з нею в кіно. Та, як на зло, маршрутка, що везла мене до місця зустрічі, потрапила в затор. Запізнюючись хвилин на тридцять, вирішила зателефонувати, механічно руки потяглися до сумочки, щоб знайти мобілку — просити подружку почекати. “От дідько! У мене ж експеримент!” Як ви вже здогадалися, коли приїхала на місце зустрічі, на мене чекав лише самотній пам'ятник... Ще довго довелося перепрошувати подружку.

Ще один із багатьох випадків, коли за відсутності мобільного я залишалася біля розбитого корита. Так-от: у п'ятницю ввечері працюю, тож запрошення на святкування дня народження кухні довелося відхилити. З університету, з повнісінькою головою тяжких дум про пропущену вечірку, чалапаю на роботу. Щойно ввійшла до кабінету начальника, дізналася новину: сьогодні в мене незапланований вихідний. Мені телефонували додому, та слухавку ніхто не взяв (звичайно, я ж в університеті). Ось такий подвійний облом: і грошей не заробила, і на святі не погуляла. Ледь змогла заспокоїти той шквал негативних емоцій, що вирував у душі.

Тиждень третій — експеримент на грані зриву... Причина банальна до смішного: щойно прогрімало “Євробачення—2009”, і пісня переможця Олександра Рибачака звучала рингтоном чи не в кожному мобільному. Мене ледь не довела до божевілля думка, що до мого ще не закачана ця “золота” мелодія. І річ не лише в пісні. Часто спілкування між однолітками зводиться до обміну різноманітними мобільними приколами, відео й музикою.

У такі моменти почувалася зайвим елементом, адже похвалитись мені було нічим.

У мене починалася депресія, яка до завершального четвертого тижня навіяла такі “філософствування”: ура! Фінішна пряма!

Будь-який мобільний телефон, крім своєї основної функції, має багато інших, що суттєво змінили стиль життя. Ось кілька з них:

1. Можливість надіслати текстове повідомлення. Щоб висловити почуття, тепер не обов'язково зустрічатися і добирати слів, адже є смайлики. Жовтенькі мордочки попросять вибачення у коханого, подарують усмішку подрузі чи покажуть язичок молодшій сестрі.

Твоя електронна відповідь на мамину sms: “Коли будеш удома?” — це запорука її спокою і відчуття контролю над любим чадом.

А що вже говорити про чудодійний порятунок sms-ки з відповіддю на іспиті! Думаю, всі студенти мене зрозуміють.

2. Щоб привітати дорогу вам людину зі святом, тепер не обов'язково купувати листівку і відсилати її поштою. Яскраві кольорові mms зроблять усю роботу за вас. Електронні листівки летять з мобілки до мобілки, вітаючи зі святами. Та, щиро кажучи, мені набагато приємніше отримати паперову листівку. Можливо, це старомодно, та привітання, написане рідним почерком, випромінює тепло й енергетику того, хто її надіслав.

3. Фото- і відеозйомка. Ця функція дає змогу кожному з нас назавжди зберегти найцінніші моменти життя: від концерту улюбленого рок-виконавця до вручення диплома в університеті. Варто лише натиснути на кнопку — і готово. Згадала цікавий випадок: студенти, лінуючись писати конспекти, записують лекцію на диктофон. Та був у мій групі винахідник, який знімав на телефон усе,

що відбувалося на заняттях. Мотивував це тим, що краще вивчати матеріал, не лише сприймаючи на слух, а й візуально! І, до речі, отримував п'ятірки.

4. Ще одна корисна функція мобілки — вихід в Інтернет. Всесвітня павутина надає інформацію на будь-який запит: від прогнозу погоди до вмісту сірчаної кислоти. Мені пощастило: фанатом віртуального існування назвати себе не можу. Чати, ігри, сайти знайомств не викликають у мене залежності. У моєму випадку Інтернет — це джерело інформації. Єдиним способом увійти в мережу вдома у мене був мобільний. Протягом експерименту, щоб знайти потрібну адресу, номер телефону, анонс подій у Києві, матеріали, корисні у навчанні, мені довелося брати до рук довідники, журнали і книжки в бібліотеці. Часу це забирало значно більше, та уявіть, скільки коштів я заощадила протягом місяця, не поповнюючи телефонний рахунок, який танув просто на очах від моїх “вилазок” в Інтернет.

5. Упродовж досліджу я знову згадала про блокнот і ручку. Оскільки людина я творча, і геніальні ідеї в моїй голові інколи народжуються в не дуже зручний момент (у годину “пік” у метро, супермаркеті чи на вулиці), то щоб мої творчі знахідки не зникли безслідно в лабіринтах пам'яті, телефон був для мене “чарівною паличкою”: я начитую інформацію на диктофон в мобілку чи записую у “Нотатки”. За місяць мого експерименту віршовані рядки (за відсутності блокнота) записувала навіть на руках, щоб не забути. У потрібний день веселий дзвіночок функції “Нагадування” сповіщає мене про те, щоб я не забула привітати викладача з днем народження, забрати сукню з ательє, заплатити за комунальні послуги чи полити квіти. Тому телефон став мимовільно безцінним сховищем корисної інформації: від запланованих на найближчий час справ до цікавих афоризмів.

За місяць досліджу я носила з собою три блокноти, які “тріщали” від усіляких записів. Та все одно щось постійно забувала зробити чи просто було ліньки записувати.

І ось нарешті діждалася останнього дня експерименту. Хочу поділитися своїми враженнями від цієї авантюри: у мене виникла думка, ніби я була відрізана від навколишнього світу цілий місяць, настільки звикла завжди бути в центрі подій і тримати все під контролем. Мобільний телефон — це найшвидший засіб отримати “гарячі” новини з усіх куточків планети. Кажуть, що хто володіє інформацією, той володіє світом. Тому дуже рада, що у XXI сторіччі ми всі маємо доступ до цього атрибута технічного прогресу. Проте моя вам порада: не дозволяйте телефонним “наворотам” підкоряти вашу волю, увагу і розум, адже поряд з рингтонами, sms і mms можуть існувати книжки, газети, концерти, театри і незамінне живе спілкування.

«ТАРАС БУЛЬБА»: КОМУСЬ — РОК, КОМУСЬ — ШОК

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Із 1991 року в місті Дубні на Рівненщині під мурами замку князів Острозьких і Любомирських проводять музичний рок-фестиваль “Тарас Бульба”. Головна умова участі в ньому — виконання українськомовної рок-музики усіх напрямів і стилів.

Цього року в конкурсній частині фестивалю взяв участь двадцять один колектив. Рок-гурти протягом двох днів демонстрували талант перед конкурсною комісією і глядацьким загалом, який здебільшого представлений юним поколінням, зокрема членами багатьох неформальних організацій з різних куточків України. Натомість представники старшого покоління, як самі заявляли, рад-

Володар гран-прі — гурт “Чар-зілля”

ше потрапили у цей загал заради цікавості, ніж душевного сприйняття рок-музики.

Фестиваль “Тарас Бульба” знову став знаковою подією для мистецько-культурного поступу міста і загалом для розвитку української рок-музики. Попри те, що мистецькі смаки членів конкурсної комісії діаметрально розійшлися, переможців вдало-

ся визначити. Усі вони з Києва.

Отже, третю премію отримав гурт “Галаяк”. На другій позиції, повторивши торішнє досягнення, — гурт “Галочка”. Ще один столичний колектив “SIOR Band” посів третє місце. А гран-прі фестивалю та головний приз — комплект звукопідсилювальної апаратури — завоювала фольк-група “Чар-зілля”.

Виповнилося 70 років неперевершеному майстрові сцени Анатолієві Несторовичу Паламаренку, лицарю художнього слова, яке буйно квітнуло у XX сторіччі, а в XXI стало жанром “для обраних”. Коли бачиш таку могутню творчу постать, стає цікаво, як зростала її душа, як зуміла подолати вона стільки творчих випробувань і змогла так багато принести світла людям.

— **Анатолію Несторовичу, згадайте світ свого дитинства.**

— Виріс я в селищі Макарів Київської області. І досі пам’ятаю чудове безмежне літо. Все навкруги було таке чисте, що пісок прикладали до ран — і допомагало. Пригорщами пили воду з джерельця — така вона була прозора. Навколо царювала романтична тиша. Вранці співали жайворонки. Мама ранесенько мене будила, щоб я зміг напаси корівку. У той час корів діти пасли тільки обабіч доріг, їх не випасали чередями, як зараз.

А вдома на мене чекала юшка, яку я навіть не завжди встигав з’їсти, бо падав, як убитий, — був дуже втомлений. А ще ми бігали, грали з сусідами в городки. А де тепер ця гра? Часто бачу ставки, замерзлі взимку, а на них нема дітей. А ми ж! Хто на одному дроті, причепленому до черевиків чи до валянок, хто на санчатах, хто на рулетках (щось схоже на сноуборд, зроблений з дошки й ковзанів). І летиш! Дитинство було таке прекрасне! Хоч у голоді, в холоді, але вдома на мене чекали батьки, проста їжа, і це було щастя.

З раннього дитинства пам’ятаю війну. Плакав, проводжаючи брата на фронт, звідки він не повернувся. Ми ховалися від вибухів, “катюша” стояла у нашому дворі.

Німці зупинилися в нашій хаті, пам’ятаю навіть запах консервованої малини з бляшанок. Одного разу я вчинив, як герой, — схопив батіг і вперісидив німця по халяві. Мама кинулася до нього, благаючи, щоб не бив, бо я ж маленький, десь три роки. А фашист пішов до себе, взяв шоколадку і дав мені. Дивно, що у маленької дитини, яким був я тоді, виробилося таке негативне ставлення до німців як загарбників.

Загинув брат, батька забрали в полон, сестру погнали в Німеччину на примусові роботи. Мама тоді дуже страждала, билася, як та чачка при дорозі, бігала по ворожках. А я якось сказав: “Мамо, Ви так надсадили хату, що й жити не можна”.

Старша дівчинка Галя Токаренко водила мене в клуб, де демонстрували фільми, й обов’язково лунало “Вставай, страна огромная”. А потім була вже і радість: повернулася сестра. Якось сидимо з мамою біля вікна, а за вікном ярмарок. Бачимо — наближається чорна цяточка. Мама аж прикипіла до вікна, а потім як закричить: “Несторі!” То батько повернувся з Бухенвальда.

— **Як Ви відчули перший по-тяг до слова?**

— Біля нашої хати була криниця. Сусіди збиралися біля неї, а мене, малого, ставили на табурет, і я читав. Так все і почалося. А вже в другому класі, 1947-го, почав виступати у шкільній самодіяльності. Моменту, коли мене покличуть на репетицію, я чекав, “як янголи чекають церковного дзвону на Пасху” в Довженка. Читав Гоголя, Шевченка, Чехова. Я був маленький, невисокий на зріст і повненький. А витягся і схуд, коли поїхав навчатися в технікум, бо не вступив до театрального. На 150 карбованців мав прожити місяць, а це було складно. Виручала мене... халва. Двісті грамів халви з водичкою — і це тримало.

ПІДНЯТИ ГЛЯДАЧА ДО РІВНЯ ГЕНІЯ

Фото Ксенії Гладішевої

У моєму житті все складається з другого заходу, “на біс”. Так і отримання Шевченківської премії, й багато іншого. І до театрального інституту вступив з другої спроби. Навчався у Владі Неллі, якого вважаю генієм. Досі не знаю театральної постановки “Живого трупа” кращою, ніж його. Він почав ліпити з мене справжнього актора. А до викладання він мав величезний хист.

— **Чи рівно складалося Ваше творче життя?**

— Мені завжди хотілося читати, щоб робити людям приємно. Починав з актуальних мініатюр сільської тематики, виступаючи в навколишніх селах: читав Остапа Вишню, Павла Глазового, Степана Олійника. Людей завжди було багато, я почувався потрібним.

Потім з агітбригадою нашого сільського клубу ми виступали на фермах — біля кагатів, корівників, свинарників. Нас за це годували, і то вже був неабиякий гонорар. Згодом став артистом філармонії й почав вивчати свою аудиторію. Із цих спостережень зробив дуже цікаві висновки. Так, у західних регіонах ми мали зовсім іншу “температуру” успіху, краще сприймали слово у Центральній і Східній Україні. А якщо робити поділ за професіями, то найліпше гумор сприймали медичні працівники. Робітники на заводах, де ми виступали в обідню перерву, — дуже уважна і вдячна аудиторія. Для сіл добирав окремий репертуар — на сільську тематику — і теж мав успіх. Пам’ятаю, як одна бабця вийшла із зали червона від сміху: “Брехуун!!!”

Вдячний долі, що звела мене з Павлом Глазовим, з яким у нас була багаторічна творча дружба. Він писав “під мене”, я підкидав йому деякі власні сюжети. Серед сучасних авторів такої щасливої знахідки для мене вже немає.

— **Анатолію Несторовичу, як змінилося Ваше творче життя в наш час?**

— Продовжую працювати у фі-

лармонії. Завдяки підтримці Президента України записав кілька компакт-дисків із творами Олександра Довженка, Остапа Вишні, “Кайдашеву сім’ю” Івана Нечуя-Левицького, “Думи мої” Тараса Шевченка і “Трубить Трубіж” Бориса Олійника. Мене можна чути на радіо “Культура” з програмою “Тарасова доля”. Нещодавно виступав з концертом, що складався з творів Гоголя. Читав російською мовою з українським акцентом. І таку сценічну подачу дуже добре сприйняв наш глядач.

Хочу зробити програму з новел Григора Тютюнника, Василя Симоненка, інших майстрів слова. Багато українських геніїв використовували цей жанр, і в ньому можна дуже глибоко розкритися.

Часто запитують, чого не видно мене на телебаченні. Але ж тепер зовсім нема українських концертів, які були навіть за радянських часів. Десь щезло українське сценічне гумористичне слово, яке завжди було для людей, як сіль до борщу.

Розмірковуючи про наш час, згадую пророче письмо Тараса Шевченка: “Обніміться, брати мої. Молю вас, благаю!” Коли вже наш народ об’єднається, як у “Гайдамаках”: “Зійшлися старий, малий, убогий, багатий, поєднались”? Коли народ України усвідомить, що може втратити остаточно українську владу? Прийдуть чужинці, які так брешуть, що навіть одягають українські сорочки, щоб показати, як вони люблять Україну. Може, аж тоді люди стрепенуться й об’єднаються, бо чомусь нашому народові задля рішучих дій завжди потрібен ворожий поштовх.

— **Як викладач філологічного факультету університету і консерваторії, що можете сказати про молодь?**

— Викладачем працюю вже 23 роки. На превеликий жаль, бувають розчарування. Молодь мало читає, часто є малоосвіченою, духовно кволою: за словом абсолют-

но не вміє уявити картину й емоційно наснажитися.

Якось на філфаці йшлося про Шевченка і Пушкіна. Студенти знають “Заповіт” Шевченка, але автора слів “Я пам’ятник себе воздвиг нерукотворный” не згадали. Твору “Лілея” проаналізувати не можуть. Нехай до спеціальності ставляться лише як до засобу заробляти гроші. Але їм же ставати батьками! Хіба вони заспівають пісеньку про коточка власній дитинці? Як же вони зможуть виховати з неї людину? До того ж, випускники філологічного факультету часто стають учителями, не розуміючи, що дитину не треба змушувати зазубрювати літературу. Краще хай прочитає чотири рядочки, але так, щоб вона відчула кожне слово, щоб побачила емоційні барви мови. А вже навколо однісінького слова можна написати цілий твір.

Ось “Лілея”. Це ніжне звучання, уявлення про те, яка вона красива. Це квітка й ім’я водночас, за яким прихована якась зуроченість, бо краса у цинічному світі завжди в небезпеці. Діти вмюють плакати, бути сердитими, ліричними, добрими, сумними. Усі ці почуття природа їм дала. Тож питаю у студентів: “Чому ж слово лише бачите оком і не впускаєте в серце?”

Зростають такі собі роботоподібні створіння, втрачається людське в людях. Коли читаю з “Миколи Джері”, як Любка плаче над матір’ю, не можу стримати сліз. А молодь проходить повз ці почуття з абсолютно холодною душею.

А ось випадок із життя. Живу на Академістечку, і мені треба пройти півтора кілометра, коли повертаюся з роботи. Якось в ожеледицю ніби підскіло — я горілиць упав, аж шапка з мене злетіла. Поруч пройшли молоді люди і хоч би глянули в мій бік, не кажучи про те, щоб руку подати. Я ж не п’яниця, пристойно одягнений. Отак вони байдуже ставляться і до слова.

Але я бачив й іншу молодь. У консерваторії є талановиті співаки, які мають голос, мають почуття. Жартую: “Там де нафта, там і газ”, бо коли людина має щось цінне всередині, то знаходить, як це виштовхнути назовні.

Художнє слово — унікальний предмет. Половина занять зі студентами присвячена техніці мовлення: виробленню чіткості мови, правильній орфоєпії, артикуляції. А потім лише переходимо до розкодування слова, до того, що воно несе. Мистецтво художнього слова майже ніде не викладають, існує інший предмет — “виразне слово”. Але, виконуючи, скажімо, Гоголя, треба створити особливу мелодію, покласти тіні, виокремити головне.

Художнє слово — це архіважке мистецтво. Драматичних артистів багато, там легше працювати. Там партнери, костюми, музика, грим допомагають на сцені. А тут текст, що лунає дві години, його треба вивчити напам’ять і тримати зал у стані уваги. І треба підіймати себе до рівня автора, щоб люди відчували його могутність. Читаєш Гоголя — то щоб це був Гоголь, Довженка — то Довженко. І тут сам собі й літературознавець, і режисер. І ще треба мати гарну мову, велику любов до України, не кажучи вже про правильне дихання і постановку голосу. І все це має бути в гармонії.

Зі студентських років щовечора йшов або до Оперного, або в театр української чи російської драми. Це була для мене величезна насолода, і разом з любов’ю до мистецтва я заклав у собі певний професіоналізм. Уявляю, що співак повинен мати на додачу до голосу, і цим підношу свій предмет. Але є різні лю-

ди, хтось лінується, хтось недорозуміє. А потім ці люди страждають, бо не можуть наповнити словом пісню. Тож наводжу приклад Шаляпіна. Це диво з див. Ось так співак має працювати над словом.

— **Що, на Вашу думку, принесла нашому суспільству західна культура, яка заповнила ефірний простір?**

— Передусім вона поставила все на інші рейки. А там, де з’являються гроші, — розбрат, біда. Наша людина ще інтелектуально до демократії не готова. А сам “продукт”? Присадкувата відпочивальна музика для ніг. Вона добра для вранішньої фіззарядки. Але коли переростає у видовище, заповнює уяву — це сумно. Смаковий рівень сучасної культури дуже низький. Напевно, легше опускати глядача до певного рівня сприйняття, ніж підіймати.

Я звик до того, що справжній актор повинен поєднувати три іпостасі: поета, філософа і бійця. Тоді виконавець не кульгає, а справді робить людину людиною, підносить її. Коли читаю Довженка, Нечуя-Левицького, Гоголя, то бачу, як люди наближаються до рівня мислення автора. Це фантастичні почуття. Але, на превеликий жаль, вся ця попса, шоу настільки охопило людей своїм бізнесовим могутням, що музи мовчать. А людина духовно мусить мати все потрібне для життя, як білки, жири і вуглеводи у харчуванні.

Зараз від філармонії виступаємо переважно у школах. Учителі замовляють виступи, щоб донести до дітей творчість українських письменників. І треба бути дуже екскравим, оригінальним, могутнім виконавцем, щоб дитина сконцентрувалася на якомусь авторі, й уміти внутрішньо заплакати. Але тим цінніший успіх. Коли виконую “Мати” Довженка, то, відчувачи спочатку млявість і холод слухачів, все-таки пробиваюся до них. Могуть почуттів, міць дару автора творить диво. А коли Гумплен плаче, то це ще більше бере за душу. Але потім цих людей знову поглинає деще шоу.

— **Анатолію Несторовичу, як іменинник про що мрієте, чого собі бажаєте?**

— Усе ґрунтується на любові. Мрію, щоб любов не покидала мене — до людей, до мистецтва, до всього, чого торкаюся. І щоб це було взаємно. Хочу дожити до того, щоб побачити початок: що Україна об’єднається любов’ю до України, до свого народу. Україна така прекрасна! Просто треба виховувати любов до неї. А з чого любов починається? Зі слова. Чому вісімнадцятирічні у нашій державі російськомовні й дітей виховують російськомовними? Бо в них не виховали цієї любові. Якщо плюю чужою мовою в душу своїй країні — я вже злочинець.

Радію, що ще за радянських часів я відхилився від імперського світогляду і тільки українське сповідував у літературі, в історії бачив приховану правду. А більшість у своїй свідомості лишилася “подножками” Москви. Та загалом мало хто включає національне питання в коло власних інтересів — кожен думає про те, що держава повинна зробити для нього, і мало хто запитує себе: “А що я зробив для держави?”

— **Анатолію Несторовичу, Ви тепер Герой України. Що відчуваєте у зв’язку з цим?**

— Звичайно, те, що вшановано мою творчість, викликало радість і гордість. Але залишуся тією самою людиною, якою й був.

Спілкувалася
Людмила ІЛЬЄНКО

СЛОВО ЩЕ ПРОСТОРЕ ДЛЯ ДУМОК

Ніна ГНАТЮК

Фото Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ

Уже давно в Українському домі не було такого велелюддя: за годину до початку цього літературно-мистецького вечора шанувальники української поезії й пісні займали місця для рідних і знайомих. А тим, хто прийшов перед самим початком, довелося майже три години стояти, бо у просторій залі не було жодного вільного місця.

Павло Мовчан до концепції свого вечора підійшов справді творчо: жодних довгих і, як правило, нудних промов, ніяких вітань від міністрів, партій, установ. У залі владарюють лише поезія і пісня. Виняток було зроблено хіба що для Михайла Слабошпицького, який виголосив слово про Мовчана-поета, а також заступника глави Секретаріату Президента України Юрія Богуцького, який прочитав привітання Віктора Ющенка й оголосив текст Указу про нагородження ювіляра орденом Ярослава Мудрого III ступеня.

А потім — дивовижної краси і сили поетичне дійство. На серпанковому тлі, що його творив Ансамбль давньої музики під керівництвом Костянтина Чечені, Павло Мовчан читав нові поезії з книжки “Ти”. Вірші читали також лауреат премії ім. В. Стуса Галина Стефанова і Шевченківський лауреат Лариса Кадирова.

Зливою оплесків вітав зал заслужених артисток України, лауреатів премії ім. В. Стуса Лесю і Галю Тельнюк. Вони подарували ювілярові не лише “Молитву” на вірші Євгена Маланюка, а й плід спільного творчого натхнення — пісню “Все буде просто”.

Пісенних презентацій цього вечора було чимало. Народна артистка України Ніна Матвієнко виконала “Псалми” Павла Мовчана (музика Ірини Кириліної). А фольклорний гурт “Веселі музики” включив до свого репертуару пісню “Козак Мамай”, створену по-

етом разом із композитором Олександром Спаринським. У фіналі концерту прозвучала ще одна їхня пісня — “Вітай життя”.

Неперевершеним виконавцем “Шалених коломийок” був заслужений артист України Кирило Стеценко.

Порадував слухачів високим мистецтвом народної пісні Олександр Василенко. Пісню з репертуару Френка Сінатри у власному перекладі українською подарував ювілярові ще один народний артист України — Віктор Шпортко.

Грацію молодості й життєлюбства продемонстрували заслужені артистки Ірина Шинкарук й Алла Попова.

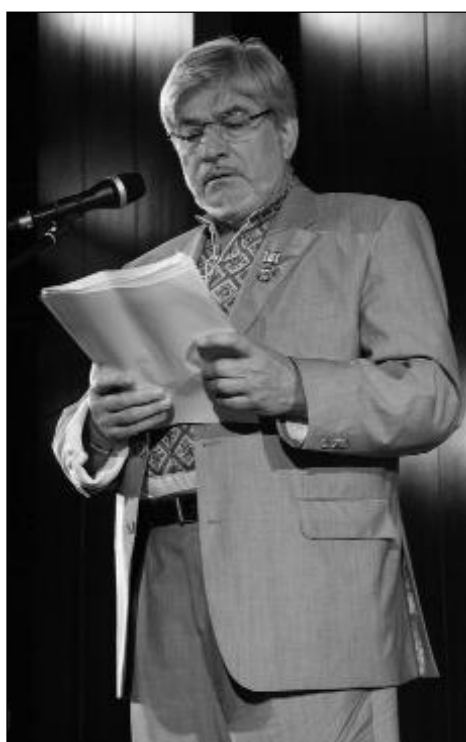
Коли Муніципальна академічна чоловіча хорова капела ім. Л. Ревуцького співала ювілярові “Многая літа”, до цих потужних голосів додавали свої й присутні в залі. Як благодатний літній дощ скроплює землю, так нехай Боже благословення додає Вам, Павле Михайловичу, сил, здоров’я, натхнення, відваги боронити національні святині, відстоювати й утверджувати Українське слово, просвіщати уми і душі тих, хто ще блудить в імперських нетрях учорашньої епохи.

І пригадалися рядки Павла Мовчана з вірша “Степ”:

*Цей степ святий — Господня длань
відкрита,
з якої видно все заздалегідь:
минушина згвалтована, розрита,
змілівши, щезне у кінці століть.*

*Співай, співай жалобної, чумаче,
допоки ще відкритий небокрай,
допоки в грудях ще слова гарячі,
безсмертної, безчасної співай!*

*Сівай, співай протяжної, мандрівче,
про вольну волю; золоте ярмо,
шлях безкінечний у німі сторіччя,
а слово ще просторе для думок.*

Щиро вдячний усім державним установам і громадським організаціям, колегам-депутатам, друзям, письменникам, українським громадам з інших держав, творчим спілкам, просвітянським організаціям і землякам з Київщини — усім тим добрим людям, які щиро й сердечно привітали мене з ювілеєм.

Особлива подяка Святійшому Патріарху Київському і всієї Руси-України Філарету та Президенту України Віктору Ющенку за високі нагороди, якими відзначили вони мою працю на громадській і літературній ниві.

Працюймо разом і віддаваймо себе благородній справі відродження духовності, згуртуванню українського народу, торжества національної ідеї, розквіту й утвердженню рідного українського слова.

Слава Україні!

Ваш Павло МОВЧАН

«НЕПОВТОРНІСТЬ»: ТРАДИЦІЇ Й НОВАТОРСТВО

Надія КИР'ЯН
Фото Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ

У Донецькому обласному краєзнавчому музеї відбулася фінальна частина конкурсу народних майстрів “Неповторність”. За рівнем майстерності, знання матеріалу й ексклюзивності переможцем став голова Артємівського міського об'єднання “Просвіти” Дмитро Денисенко за різьблення на страусовому яйці.

Він був ініціатором створення музею писанкарства в Артємівську 2008 року. З 2000-го займався відновленням матеріалів етнографів XIX століття, що стосуються писанкарства, збиранням матеріалів. Нині зібрано понад тисячу експонатів з усіх регіонів України.

“Символи, різьблені на страусових яйцях, традиційні: основні їх елементи — вода, вогонь, повітря, земля, які використовували в писанкарстві. Скажімо, рослинний орнамент символізує здо-

ров'я, земля — добробут тощо. Ось лист винограду, з'єднаний на чотири сторони світу. Листочки між собою переплітаються. Ось чотири квітки, всередині сварга. З таких елементів складаються різні візерунки. Різьбою досягаю ажурності”, — розповідає писанкар. Він вирізає орнаменти швидкісним алмазним інструментом. Це складна технологія.

Дмитро Денисенко на своїй посаді впроваджує національну традиційну культуру. Він має кілька вищих освіт: музичну, режисерську, філологічну. Викладає в школі українську мову і літературу. Популяризувати українську в російськомовному середовищі допомагає мистецтво. “Саме краса збереже світ, — переконаний писанкар. — Хто зі мною спілкується — долучається й до української мови. Можливо, єдина людина в місті, яка спілкується українською постійно. До мене дослухаються, цьому сприяє мистецтво”.

Музей писанкарства відвіду-

ють люди різних вікових категорій — від дітей до людей поважного віку.

Дмитро Денисенко вважає, що мети досягнуто, бо кожного відвідувача пронизує краса висоткового залу. Кольори й символи вражають і місцевих, і людей з інших областей саме неповторним візерунком і символікою слобожанської писанки.

Пан Дмитро планує провести дослідження лікувальних властивостей писанок, виготовлених за традиційною технологією. Для цього хоче запросити екстрасенсів, які визначили б глибину духовну силу української писанки. А ще сподівається, що у вересні музейна колекція Артємівська якнайширше висвітлить розвиток писанкарства Східної України в Києві.

Валентина СИДОРУК,
голова Іллічівського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Одеська обл.

У кожного народу є особливо дорогі місця, які зіграють серця й тішать душі, де люди набираються наснаги. В українців такі місця пов'язані з життям Тараса Шевченка.

Недавно іллічівські просвітяни за підтримки міського осередку партії “Батьківщина” відвідали Черкащину. В Городищі нас зустріли працівники міського училища № 14, які були нашими гідями. Кланяємося низько всім, особливо Анатолієві Семененку.

Однією з важливих подій нашого перебування на Черкащині була зустріч із городищенськими просвітянами. Звичайно, специфіка просвітянської роботи в них і в нас на Одещині дуже різняться. Але люди схожі патріотизмом, любов'ю до Слова, світлою вірою в майбуття України. Тож було про що поговорити, поділитися досвідом, обмінятися подарунками й творчими задумками.

Закликаю всіх просвітян: спілкуймося, єднаймося, дружимо! Бо в нас особлива місія — ми несемо світло знань.

Опікувалась нами під час поїздки на Черкащину й Олена Феценко — голова обласного об'єднання “Просвіти”. Готові зустріти просвітян у себе й ми.

Із Моринців починається ту-

СТЕЖКАМИ КОБЗАРЯ

ристинний маршрут “Золота підкова Черкащини”. Готель пропонує послуги для екскурсантів. Так, розвиток туризму визначає майбутнє України. Схоже, це починають розуміти у владних кабінетах. Ідемо в Шевченкове (Керелівку), де минули дитячі роки поета.

Біля садиби-музею все дихає красою, нас супроводжують пахощі різнотрав'я, урочистий спокій і тиша.

Оці яри, ліси, долини, озеро дихають старовиною, вони й заклали в свою дитину український дух. Поруч у садку спочиває Мати — та, що дала життя генієві.

А ось Будище — літня дача пана Енгельгардта. У цьому маєтку Тарас служив козачком. Збереглися старезні дуби, алеї, ставки.

Ідемо до Канева. Піднімаємось нескінченними сходами, сповнюємось урочистістю й благістю. Стоїть наш Пророк у глибокій зажурі “на Україні милій”, думає думу. Кладемо квіти й хором декламуємо: “Як умру, то поховайте”...

Музей на реставрації вже п'ять років. Здається, цього часу достатньо для виконання робіт. Але їм не видно кінця...

Відвідали хатинку Ядловського, де висять рушники, які вишили Леся Українка та її подруга, одеська просвітянка Маргарита Комарова, постояли в зажурі пе-

ред пам'ятним знаком, де спалив себе Олекса Гірник, помилувалися пейзажами. Не знаю кращого місця в Україні! Ця краса створена Богом, а нам треба зберегти її. Спочивай, Батьку!

Побували у Млієві — колись Симиренків. Боляче було перегоріти сторінки недавньої історії: жорстоке винищення найкращих синів і дочок України комуністичним режимом. Чому на рідній землі не було місця нащадкам Симиренків, Франків, Драгоманових, Косачів, Чикаленків? Хто відповість за це? Чому й досі ми показуємо чудеса толерантності, тримаючи неподалік міста Старий Канів пам'ятник кату українського народу Леніну й вулицю його імені?

Проїжджаємо село Вільховець і бачимо вивіску “Садиба-музей В'ячеслава Чорновола”. Зайшли в невеличку охайну хатину, подивилися світлина, речі, документи, залишили запис у книзі відвідувачів.

Залишилися біля погребу імені.

Імені Тальнівського району згадали, що городищенці розповідали про археологічні розкопки. Височить недобудоване велике приміщення, а збоку — житла-мазанки трипільської доби. Виявляється, днями тут Всеукраїнська толока. З'їхались люди з усієї області, здебільшого молодь, на будівництво Центру Трипільської культури. Нам пощастило побачити викопані експонати, фільм “Трипільський світ”. Спостерігаємо жертвовність і висоту помислів громадян на тлі повної байдужості високопосадовців. Держава не надала для спорудження музею жодної копійки. Фінансують роботи... англієць і француз. Міністр культури пан Вовчук навіть не виконав обіцянки приїхати на толоку.

Україну тримають такі люди, які працюють на толоці,кладають любов до батьківщини в душі молодих — просвітяни.

Тож осягаймо “Кобзар” знов і знов, гідно будуймо наше українське завтра.

ЛЛЕТЬСЯ «ЧОРНОМОРСЬКА ХВИЛЯ»

Володимир ПРОЦЕНКО,
голова Севастопольського об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка, заслужений діяч мистецтв України

Знову на Кримській землі, у славетному місті Севастополі, розпочався традиційний фестиваль народної творчості “Чорноморська хвиля”. Його започаткували 10 років тому для розвитку і популяризації української культури серед навчальних закладів, військовослужбовців і громадян міста. Фестиваль проходить у три етапи: до дня заснування міста Севастополя, Дня Військово-Морських Сил України та Дня Незалежності України.

Перший етап фестивалю пройшов з 13 до 20 червня. У відбірковому турі брали участь вісім творчих колективів з різних куточ-

ків України. З Київщини — народний фольклорний ансамбль “Горлиця” (керівник Любов Рачинська), з Волині — народний аматорський ансамбль “Молодички” (керівник Ніна Вирович), із Севастополя — народний хор “Корабель” (керівник Микола Міркулов), козакий народний ансамбль “Таврія” (керівник Тетяна Галкіна), дитячий гурт “Веселка” (керівник Марія Острадчук), а також солісти естрадної пісні із Севастополя Юлія Бражина, з Києва — Єва Лебідь, із Джанкою — Кристина Іванова. Завершився перший етап концертом у клубі Навчального центру ВМС ЗС України, який дав київський вокальний ансамбль “Молодички” народного хору імені Віталія Лисенка під керівництвом заслуженого працівника культури України Ірини Якубовської.

Другий етап розпочався 5 липня, до Дня Військово-Морських Сил України, а завершився концертами 18 і 19 липня в центрі міста на літньому естрадному майданчику.

Третій етап розпочнеться 14 серпня і завершиться концертами 23 і 24 серпня до Дня Незалежності України. Запрошуємо творчі колективи країни до співпраці.

БУДІВНИЧИЙ ВОЗНЕСЕНСЬКОГО СОБОРУ

Станіслав ДЕМБІЦЬКИЙ,
старший науковий співробітник Національного історико-етнографічного заповідника “Переяслав”, просвітянин

У Переяславі-Хмельницькому, який нещодавно відзначив 1100-річчя, відбувся мітинг і панахида з нагоди 300-річчя Полтавської битви. Організатори — райоб'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, районні організації Народного руху України і Конгресу Українських Націоналістів.

Заходи до Дня пам'яті гетьмана Івана Мазепи і Полтавської баталії розпочалися панахидою у Вознесенському соборі, збудованому з ініціативи і на кошти Івана Мазепи. 1700-го гетьман передав собору Пересопницьке Євангеліє, яке зберігали в Переяславі до 1867 року, потім передали до Полтави.

Панахиду відправили свяще-

ники УПЦ КП отець Василь, отець Іван й отець Михайло.

Мітинг відкрив доктор філологічних наук, професор, просвітянин Микола Корпанюк, який наголосив на важливості єдності української еліти й широких верств суспільства. “Московські правителі ніколи не залишали спроби підкорити Україну, — констатував професор. — Тільки плекання власних цінностей, здорового націоналізму дасть змогу зберегти Українську державу”. Виступили голова районної ради Віктор Шеремета, кандидат історичних наук кобзар Микола Товкайло, старший науковий співробітник НІЕЗ “Переяслав” кобзар Микола Сидоренко та інші.

Завідувач музею кобзарства НІЕЗ “Переяслав” Валерій Мормель запропонував встановити на стіні Вознесенського собору пам'ятну дошку на честь Івана Мазепи, а заходи, приурочені пам'яті гетьмана, проводити щороку.

КАТЕРИНА БІЛОКУР: «ЗІРВАНА КВІТКА — ЦЕ ВТРАЧЕНА ДОЛЯ»

Надія КИР'ЯН
Фото автора

Наступного року виповнюється 110 років з дня народження славетної української художниці Катерини Білокур. На Яготинщині вже нині готуються відзначати цю дату. Сьогодні ні в кого не виникає сумніву, що їхня земля подарувала світові видатну особистість.

Від першого до останнього дня прожила вона в сільській хатині в Богданівці тодішнього Пирятинського району Полтавської губернії (тепер Яготинський район Київської області), де народилася 7 грудня 1900 року, в день Святої Великомучениці Катерини. Батьки її мали будинок, худобу, дві з половиною десятини землі. Крім Катерини, в сім'ї було два сини — Григорій і Павло. Вона рано навчилася читати, але на тому її освіта закінчилася — вирішили, що для дівчини досить, а економія для сім'ї велика.

Хист до малювання виявила досить рано, розповідають, чотирнадцятирічною її застали, коли малювала вуглиною на шматочку полотна. Заборонили займатися цими дурницями, як вважала мати й переважна більшість селян. Катерина малювання не полишала. Значною мірою підтримував її талант сусід і родич Микита Тонконіг, який захоплювався театром й організував у селі театральну студію. Катерина малювала декорації для театру, грала на сцені. Мати бідкалася: “Покарав нас Господь дочкою! У людей дочки в таких літах уже заміж повиходили, дітей мають, а наша (не при хаті згадувати) чортів малює!”

22-річна Катерина дізналася, що в Миргороді є технікум художньої кераміки. Дівчина взяла свої малюнки і вирушила до Миргорода. У приймальній комісії її запитали, чи має документ про семирічну освіту. Документа не було, а без цього з нею навіть не розмовляли. Дівчина не могла повірити в те, що сталося. Вийшла з технікуму, перекинула малюнки через паркан, чекала, що хоч би студенти їх побачать, зацікавляться, покличуть назад... Не покликали.

Підтримували Катерину богданівські вчителі Іван Григорович та

Ніна Василівна Калита, які організували драмгурток, ставили українську класику: “Наталку-Полтавку” Котляревського, “Наймичку” і “Безталанну” Карпенка-Карого. Була тут і художницею, й артисткою. Батьки дозволили брати участь у гуртку за умови, аби це не заважало роботі нагороді та по господарству.

1928 року вирішила вступити до Київського театрального технікуму. Там, як і в Миргороді, запитали про освіту. На цьому її навчання й закінчилося.

Малювати, як і раніше, не дозволяли. Був випадок: намалювала коників, а батько її чоботом потягнув зі словами: “Ах, стервигу ж ти така!”

Екскурсовод Ольга Шаповал запрошує до меморіального музею

Будеш нас перед усім селом соромити”. Вона не витерпіла, одного разу пішла, як кажуть у селі, “топлатися”. “Топляться мені й на раз не хотілося, — писала потім Катерина Василівна, — але потрібно було налякати батьків, вирвати отой дозвіл малювати”. Вона пішла в берег, заходила дедалі глибше в холодну листопадову воду, аж доки мати крикнула: “Катре! Малюй уже чи хоч головою своєю дурною об пень бийся”. Відтоді в неї боліли ноги.

Це було 1934 року. Тоді вирішила остаточно: “Буду художником!” І вже цього року створила “Берізку” — одну з картин, яка принесла їй світову славу.

Вона поспішала малювати.

У музеї в Богданівці

Фарби розмішувала, взявши шматочок скла або просто на рукаві. Спочатку виготовляла їх сама. Аквареллю чи олівцем малювала неохоче. Пензлики робила з котячого хвостика. Просила прихильників надсилати олійні фарби. Червона кіновар, синій кобальт — найулюбленіші. А прислали часто не ті, й доводилося малювати ними. Якщо не було лляної олії, використовувала звичайнісіньку оліфу, соняшникову олію.

Згадує: “Написала картину і поставила її в стороні. Коли я кинулася до неї, то фарби порижіли, втратили блиск, колір”. Плакала над кожною втраченою роботою.

Вона пережила громадянську й Велику вітчизняну війну, голодомори, колгоспи, тяжко працювала. Але це не відбилося в картинах. На них — лише краса.

“Селянка за походженням, селянка за життям і митець такого високого польоту. В неї душа завжди була ніби поділена навпіл. Між селянкою і митцем. Це була така рана, яка проходила крізь самісіньке серце. Це розривало її. Певно, через цей надрид вона й змогла піднятися так високо, до такої поетизації квітки”, — розповідає дослідниця творчості художниці, землячка, начальник відділу культури і туризму Яготинської районної держадміністрації Євдокія Осьмак.

Квіти — то особлива любов художниці. Вона ніколи їх не зривала, “щоб не порушити світову рівновагу”, вважала, що кожній квітці на землі відповідає зірка на небі. Розповідають, що коли відвідувала драмгурток, там був хлопець Олександр Кравченко, який їй симпатизував і подарував букет. Вона розгнівалася: “Якщо ти до квітів жорстокий, то на яку ласку сподіватися мені від тебе?”

Чоловіка, який зумів би зрозуміти і прийняти її такою, як є, не знайшлося. Мистецтвом вона не поступилася. Жила сама.

Катерина Василівна тонко відчувала природу, мала багату фантазію: уявляла на пеньку осінь, яка сиділа і вмивалася сльозами й витиралася жовтими кленовими листочками.

Квіти малювала тільки з натури. Квітку ототожнювала з людиною: “Зірвана квітка — це втрачена доля”, — казала вона. Щоб намалювати конвалію, ходила за тридцять

кілометрів у Пирятин. Малювала лише те, що лягало на душу. На замовлення виконала єдину картину — з прапорами. Після цього завжди від таких замовлень відмовлялася.

Любила пісню, людей. Усіх, навіть діток у селі, називала на Ви і гречно вклонялася. Коли приїздили гості з Києва, замовляла цукерки й роздавала дітям.

Любила свій край. Казала: “Куди не повернись, там і картина”. Ходила на став, сиділа понад Супоєм, милувалася.

Її доля змінилася на краще 1939 року, коли, гостюючи в сестри, почула пісню Оксани Петрусенко й надіслала їй зворушливий лист із малюнком на шматочку полотна. Співачка відчула її талант, звернулася до Тичини, Касіяна, у Центральний будинок народної творчості. 1940 року — її перша персональна виставка в Полтаві з 11 картин. 1949-го прийняли до Спілки художників України, згодом отримала звання заслуженого діяча мистецтв України, народного художника України.

1954 року три її картини: “Берізка”, “Цар-колот” і “Колгоспне поле” потрапили на Міжнародну виставку до Парижа. Там їх побачив Пабло Пікассо, який сказав: “Якби ми мали художницю такого рівня, то змусили б заговорити про неї цілий світ”.

Померла художниця 10 червня 1961 року в Яготинській лікарні. Поховали її в центрі села Богданівки. Розповідають, що її, хвору, привезли до Яготинської лікарні, хотіли робити операцію, розрізали, та було вже пізно. Молодий лікар аж розплакався: “Доля подарувала

мені шанс врятувати життя генія, а я був безсилий”.

Кількома днями раніше померла мати. Хата залишилася сиротою, картини також. Деякі порозбирали люди, ще за життя багатороздавала сама Катерина Василівна. Потім фундатор і багаторічний директор яготинських музеїв Олександр Непорожній це все збирав спочатку в історичному музеї, згодом відвоював маєток Репніних під картинну галерею, і віддали роботи туди. Деякі картини — в Києві. Оригіналів у Богданівці лише кілька, інші — репродукції: нема умов для зберігання, охорони.

Нині в цій хаті меморіальний музей, де побували відвідувачі більш як з 25 країн світу. Щоразу господаря, скульптуру якої створив Іван Білокур, син брата Григорія, стрічає усмішкою, задумливим поглядом. Коли її встановили, невістка Христя Яківна сказала: “Нарешті, Катре, ти вдома”.

Хату, в якій розташований музей, батько побудував 1909 року. Біля воріт росте берест, красень-велетень, якому понад двісті років. Це дерево посадив прадід художниці. А вона поливала, доглядала його. Під деревом збиралася громада Богданівки, сусідки, друзі Катерини Василівни. Таких квітів, як на цьому подвір'ї, на той час ні в кого не було. За можливістю тут усе збережено — навіть багаторічні квіти ростуть саме там, де й за життя Катерини.

Уже багато років яготинці, зокрема Євдокія Осьмак, мріють побудувати капличку біля могили Катерини Білокур, щоб кожен помолвився за її душу, але не можуть зібрати кошти. Сподіваємося, що знайдуться заможні люди, які допоможуть.

Кімната Катерини Білокур у Яготинській картинній галереї

Валерій ГЕРАСИМЧУК

Читаю і перечитую листи Катерини Білокур і вкотре переконуюсь у тому, що наша українська еліта є найостаннішою на цьому світі... Боже ж ти мій! Та що ж це воно за народ такий — українці?! Всевишній посилає йому художника унікального, а того художника ставлять у такі побутові й творчі умови, що йому “хочеться повіситись — і все”!

Це не листи... Це навіть не крик душі... Це обвинувальні свідчення убитої людини, морально і фізично знищеного Митця, після смерті якого брехливо і цинічно на весь світ заявили: “П’ятдесяті роки для Катерини Білокур були найпліднішими. Цьому, звичайно, сприяли і прекрасні умови, створені для художниці” (В. Нагай. “Шлях до визнання”). Брехня! Підла брехня!!! Та до того В. Нагай Катерина Білокур ще 1946 року писала: “...я в таких обставинах живу, що сам би біс на моєму місці сказився б”. А які “прекрасні умови” створені для художниці були у 50-ті роки, видно з її вистражданих тогочасних листів...

“...Братова жінка так мене зненавиділа, так зненавиділа, ну ніяк жити не можна — хоч вішайся... Певно, заість...” (1952); “...братава жінка образить — так плачу. А як поплачу, а як поплачу, то тоді мені не видно ні писати, ні малювати. А таке буває майже кожного дня” (1954); “...та вже до того доплакалась, що уже й бачу погано” (1956), “...у хаті так було холодно, що замерзала вода...”; “Я й однієї зими не пам’ятаю, щоб було тепло усю зиму у моїй хатині, де я працюю. А було таке, що зовсім топтити не було чим: в нетопленій працювала. На руки хукаю, а на ногах пальці поприморожую, а літом тоді вже нігті злазять...” (1953); “...Я в своїй хатині сиділа на маленькому ослінчику, зігнулась і плакала... Руки дрижали...” (1955); “...із Спілки і не відповіли, а з Центрального будинку народної творчості приїздили у Богданівку до мене, так фарб не привезли, кажуть, що таких, як мені треба, фарб нема” (1955); “Боже мій, Боже, ось уже незабаром буде весна, а я за зиму майже нічого і не намалювала” (1956); “А жити мені січас же погіршало” (1959); “...ви дуже гарно відзиваєтесь о моїй роботі, низький вам уклін за те, але щось не те. А чого ж у дні декади за всіх писали, а за мене ніхто і півсловечка не обмовивсь?...” (1959); “Галю, дитяточко, якби ти знала, як мені тяжко цю зимочку жити було!” (1960)...

Ось вони — “прекрасні умови”, створені для художниці! Родичі заїдають, у хаті замерзає вода, фарб немає, творчість замовчуєть, від постійних плачів погіршується зір, руки тремтять... У художника — руки тремтять!!! Це в неї, в Катерини Білокур, яка все життя малювала “такими тоненькими пензлями, як голочками”!

“А тільки хіба я січас художник? Я — попелюшка. Поки виберу попіл, витоплю піч, біля старої хворої матері походжу, козу поки їх упораю (бодай вона їм здохла, мучителька!) ну та дрів нашукаю, у березі нарублюю... А день тепер який? Ото і все! А весна прийде — хоч і дні великі, так тоді і діла ще більше: поки скопаю, посаджу город, то, з другого боку, вже полоти треба, поки сполю — там уже жито жати треба, а поки вижну — молотити, картоплю вибирати треба... І так проходять тижні, місяці. А мені про мою дорогу роботу і думати ніколи. Часто до серця таке зло і жаль підходить, що хочеться повіситись — і все...” (1960).

“Ой люди добрі, ой, співчайте, а хоч почувуйте моє горенько велике! Як у мене холодно в хаті, як у мене нема чого їсти, то я так не буду журитись, як від того, що коли мені нема часу малювати! Як же мені далі бути? Я ж знаю, що проходять дні, тижні, а я топлю піч, носяю попіл, ходжу за хворою людиною, перу ганчірки, а робота моя дорога стоїть — і нема мені часу над нею працювати. Я від того часто і здорово плачу, а тоді і сама хворію... І як же це воно буде, що мені оце нема часу працювати над моєю роботою? А скільки тих задумів чудових! І через оту піч, попіл, козу, ганчірки і мені нема змоги їх здійснити!” (1960).

“А саме найбільше мене допікає те, що я січас не малюю, що я січас не художник, раз я не працюю. І як мені не соромно, але мушу признатись, що до такої великої ювілейної Шевченківської виставки я нічого не підготувала, бо поки роздмухаю торф, витоплю піч, біля матері влораясь, а тоді беру сокиру та іду в берег, може, там де найду та вирубаю суху гілку на розпал торфу — і ото так проходять мої дні, тижні і місяці... Іще в мене є сила творити красу, а я мушу прати ганчірки, носити попіл, по цілого півдня стояти біля печі і роздмухувати сирий торф. Інший раз таке підкотить до серця, що хочеться повіситись... А допомогти мені нема кому” (1961).

“...якби мені була можливість хоч годин дві-три у день малювати, то я лічила б за

ОББИТІ ПЕЛЮСТКИ

Сторінки майбутніх книг

Жанр нової книжки відомого українського письменника, заслуженого діяча мистецтв Валерія Герасимчука “Оббиті пелюстки” важко визначити. Це не щоденники, не критичні замітки на полях прочитаних книжок, не есе про творчість видатних і відомих, не поради авторам-початківцям. Валерій Герасимчук визначив жанр просто і точно: думки про літературу. Від себе додаю: ці думки відверті й болючі, критичні й вражаючі своєю глибиною. Щоб виносити їх під серцем, осяяти розумом і освятити сумлінням, замало одного життя. Тому в підмозі письменникові став досвід інших майстрів: Валерій Герасимчук належить до дуже уважних і талановитих читачів, які вміють належно оцінити здобутки одних і шляхетно опечалитись творчим прорахунком інших, проаналізувати, чому долі митців часто були такими важкими і трагічними.

Узявши до рук ошатно видрукувану книжку — білу-білу, як весняне квітання, вже не могла відкласти її, доки перегорнула останню сторінку. Але це не та книжка, до якої можна більше не повертатися. Петро Сорока у передмові зазначив, що прочитав ці думки багато разів: “Книжка цільна, струнка за архітектонічною побудовою і нагадує готичний собор, у якому витає Господній дух”.

Сподіваюся, читачі нашої газети не залишаться байдужими до думок Валерія Герасимчука про літературу, мистецтво. І нехай у його долі теж буде менше оббитих вітром пелюсток, а більше зрілих плодів любові й натхнення.

А зараз читайте сторінки майбутньої книжки Валерія Герасимчука, присвячені долі Катерини Білокур.

Ніна ГНАТЮК

щастя. А то проходять дні, тижні, місяці і роки, а я, Боже мій, та яку б же я за той час ви-
конала красу, які прекрасні твори! А я тільки
плачу, дивлячись, що стоять полотна, лежать
фарби, а я ось ношу у хату торф, а з хати ви-
ношу попіл, шукаю і рубаю дрова на розпал
торфу, перу ганчірки, топлю піч, ходжу біля
хворої матері, пораю їх козу, бодай вона їм
здохла! — от так і проходять мої дні. Та і сама
хвора. І я січас не художник, а попелюшка.
Отак-то воно!” (1961).

І вже в самому кінці: “...на свої рученьки
дивлюсь, та приказую, та плачу: “Ой ручень-
ки мої золоті, дорогі, та яку б ви красу ство-
рили, та скільки б ви чарівних картин створи-
ли, а ви кублитесь у попелі та бовтаєтесь у
брудній воді!” Та так напекло, та так жаль ча-
су дорогого, що ще б я могла що-небудь
створити!” (1961).

Ні, Катерино Василівно, Велика Худо-
нице і Велика Людино, це не Вам повинно
було бути соромно за ненаписані картини, а
цій нації й цій державі! Про українську еліту
вже й не кажу — могли й повинні були, про-
сто-таки зобов’язані були допомогти і справ-
ді створити умови! Але де там... Це ж... укра-
їнці! Вони нічого так не люблять, як ховати чи
перепоховувати своїх великих митців, аби
потім мати можливість носити на їхні могилки
квіточки і позувати перед телекамерами з
тими квіточками... На похованій славі вели-
ких росте популярність малих! І для цього
сповна використовують знамениті українські
чорноземи...

Чим це пояснити? Як з’ясувати цей наш
український феномен? (не тільки україн-
ський, знаю, та все ж...) “Це було дуже дав-
но, ще 1949 року, як я була ще перший раз у
Києві, то воно таке, що ніколи для мене неза-
бутнє, бо скільки у тім великім місті Києві ху-
дожників, письменників, поетів і так усяких
видатних людей, але ніхто з них мене не при-
вітав, ніхто не подав дружньої руки”, — напи-
сала Катерина Білокур десять років потому,
бо це справді “таке, що ніколи... незабутнє”.
Незабутнє, болюче й трагічне для будь-якого
митця. Таким воно було і для Катерини Біло-
кур. Таким воно було й для Олександра Дов-
женка, який з боєм писав у “Щоденнику”:
“На превеликий сум і жаль, коли оглянутись
назад, на пройдене життя, треба визнати,
що все, що зазнав я кращого в своєму твор-
чому житті й у своєму навіть становищі, все я
зазнав у Москві посеред руського, а не вкра-
їнського суспільства. Од своїх я знав зде-
більшого образи і провінціальну дикуну знева-
гу”.

Так, це треба визнати. І це навіть можна
визнати. Але як це пояснити?! Як пояснити
те, що такого великого, уже всесвітньо відомо-
го, але тяжкохворого актора Івана Мико-
лайчука еліта вітчизняна і діаспорна покину-
ла вмирати безпомічно і самотньо?! “Душа
не дає собі ради” тому, що ніяк не вдавалося
і не вдалося розз’явити його образу на білий
світ і на наш час”, — написав у мемуарах
один зі знайомих актора. А що зробили наші
українці, щоб її не було — тієї Миколайчуко-
вої образи?! Не дуже багато, якщо він, уже
вмираючи, нікого бачити не хотів...

В одному з листів Катерина Білокур на-
писала: “Колись, здається, в газеті “Радян-
ське мистецтво”, була вміщена стаття про
Репіна та про його дачу, де він жив. Ой, яка ж
там краса! І ото вже дійсно прожив чоловік,
як і належить художникові жити: працював
гарно, жив гарно і гарно відпочивав”.

Чи ж буде колись в Україні, що з’явиться
митець світового рівня і проживе на цій зем-
лі так, “як і належить художникові жити”? Чи з
усього того гарного, яке повинне супровод-
жувати життя і творчість великого митця, йо-
го чекатиме тільки одне — гарне поховання?

Це не самоїдство — це мій біль. Біль за
націю, яка спочатку народжує великих геніїв,
а потім віддає їхню долю в руки миршавих
духовних канібалів.

Чи, може, я помиляюсь? Тоді поясніть ме-
ні, чому українці у ХХ столітті палець об па-
лець не вдарили, щоб створити хоч би еле-
ментарні побутові й творчі умови для Катери-
ни Білокур?! Вона ж сама (ви тільки уявіть —
сама у повному розумінні цього слова: у глу-
хому селі, не навчаючись у жодних академіях,
не спілкуючись ні з якими іншими художника-
ми, не маючи ні полотна, ні фарб, ні часу, ні
порадників, ні взірців, нічого, абсолютно ні-
чого!) опанувала техніку й оволоділа таємни-
цями художницького ремесла, та ще й такою
мірою, що підкорила своїми картинами і
Москву, і Париж, і самого Пабло Пікассо! “Як-
би в нас була такою рівня майстерності ху-
дожниця, ми змусили б про неї заговорити
весь світ!” — вигукнув вражений іспанець. А
українці спокійнісінько покинули цю художню
напризволяще — рубати дрова, копати
город і прати брудні ганчірки...

“Наш народ нагадує мені тютюн. Його
весь час пасинкують. У нього велике, дебеле
листя, а цвіту де-не-де”, — писав Довженко.
І найбільша наша трагедія в тому, що пасин-
кують найчастіше... свої! А в тих випадках,
коли і не пасинкують, то спокійно і навіть
зловтішно спостерігають, як цей і так рідкіс-
ний український цвіт жорстоко обривають
чужинці. Не перебільшую, не займаюсь
очорнителством, як почнуть опісля цих моїх
слів сичати лжепатріоти. Це справді так, і
врешті-решт до нас мусить колись дійти: як-
що ми і далі шукатимемо тільки зовнішніх во-
рогів і вперто заплющуватимемо очі на наш
доморощений духовний канібалізм, — ми
пропали.

“Мистецтво повинно вести людину до
душевного миру і просвітлення. Але для цьо-
го повинен бути святий і просвітлений стан
художника-творця. Ось чому сьогодні у нас
нема мистецтва”, — дуже точно зауважив
колись Олександр Довженко. Правильно,
нема. І ще довго не буде. Бо де ж він візь-
меться, той “просвітлений стан художника-
творця”, коли, як писала Катерина Білокур,
“правду мовити, гарного того життя — його
так мало, що за негарним і не видно”?

Колись я ніяк не міг зрозуміти, чому дея-
кі надзвичайно талановиті митці залишили
після себе так мало віршів, новел, п’єс, кар-
тин, скульптур, пісень, інших творів. І лише
після того, як ознайомився з детальним опи-
сом їхнього життя, мені все стало зрозумі-

ло... Усі вони ледве зводили кінці з кінцями,
за добуванням хліба насущного їм часто бу-
ло не до духовного. Покликані долати океан-
ські простори і відкривати людям нові мате-
рики, ці духовні Колумби змушені були з усіх
сил борсатись у трясовині дрібних житей-
ських клопотів, щоб просто вижити — не по-
тонутися. Тепер світ, який сам поставив їх у та-
кі умови, не має морального права дорікати
їм за невідкриті острови. Вони просто не ма-
ли змоги цього зробити: далеко не запливе
той, хто всі сили тратить, щоб хоч якось ут-
риматися на поверхні.

“Я розцінюю цю високу нагороду як
аванс на майбутнє...” — як і заведено у по-
дібних випадках, але не без іронії й гіркоти
повторив трафаретну фразу вже зовсім си-
вий і кволий митець і постурцяв до свого
стілця старечими ногами. Як дорого він
заплатив за цей аванс!

Уривок із драматичної поєми “Шумери”

Було і тіло встелене синцями.
Й душа була принижена й німа.
Світ любить поглумитись над співцями,
хоч їх багато в нього і нема.

Світ мстить співцям!

...За те, що ниць не впали.
За правду в вічі. За постійний сум.
За те, що їхні арфи та цимбали
уже не раз глушили звуки сурм!

І сурмами самі ставали згодом,
коли важка приходила пора
й коли, щоб залишитися народом,
було замало ліри і пера.

Тоді співці грімали вражі сили.
А після знов наводили мости.
...Співці ніколи світові не мстили!
А він все мстив!

І мстив. І мстив. І мстив.

На чолах ставив тавра і на віршах.
Робив з пророків в’язнів та старців.
І так вже наполегливо їх вішав,
мов це і є призначення митців.

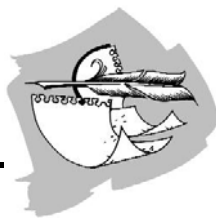
Вони ж лишали гімни і хорали,
“Плачі” прощальні, повні гіркоти.
...І все-таки поети помирили,
а жити залишились їх кати...

Які таланти згинули в безодні!
Хтось каже, що даремно. Ти не вір.
Світ був би ще жорстокіший сьогодні,
якби не чув ніколи наших лір.

А так
він не зловив іще стремено.
...Й рука землі
ще в нього на плечі.

А значить, даремно — даремно! —
співці життям платили за плачі.

І БАТЬКИ ВОРОГИ, І ДІТИ ВОРОГИ

Вадим МИЦИК,
директор Тальнівського музею
історії хліборобства

Життя Івана Лобура починалося прекрасно. У праці, в пісні, в красі рідного Вишногополя. Жили всі серед свого роду на кутку Лобурівка. Один одного підтримували в радості й горі. Тож інакше він життя й не уявляв. Тут від брата Олексія перейняв любов до поезії. Той сам писав вірші, а ще 1908 року передплатив на кожен місяць поетичні зшитки “Українська муза”. Ними зачитувалися в сім’ї Лобурів, та ще друзі Платон і Яків із родини Кочережків. Навіть російсько-німецька війна його не злякала — чоловікам з руки воювати. Призвали у 468 Наримський полк, який дислокувався в Одесі. Командир першого взводу унтер-офіцер Іван Лобур за півроку фронтних боїв відзначився такою хоробрістю, що його нагородили двома срібними Георгіївськими хрестами. Коли 1918 року німецькі війська прийшли в Україну, Іван Лобур організував у Вишномуполі загін самоохорони, який вступив у бій із чужоземцями. Не встояли вишнопільці перед зайдами. Івана та ще кілька чоловіків захопили в полон і спровадили у Віденську тюрму. Каналізаційними трубами холодної пори втекли вони з неї: двоє від застуди померли, а міцний здоров’ям Іван вижив.

У Вишномуполі брався за розвиток культурного життя, грав у виставах українських класиків. Захопився споренням колективних господарств, бо ще з дитинства знав, що гуртом добре працювати. На кутку Лобурівка створив товариство спільного обробітку землі (СОЗ) і головував у ньому. Назвали його “Надія”. Навіть на думку не спадало, що від нього не буде жодної надії. 1930 року п’ять СОЗів — “Надія”, імені Шевченка (голова Григорій Усатенко), “Прогрес” (М. Довго-

тракторної станції Виноградов з якимось Ягодою. Усім бригадирам наказали негайно скосити недозріле жито на зерно. Григорій Усатенко, про людське око, взявся за косу. Іван навідріз відмовився косити, бо із зеленого жита зерна не буде. Виноградов звинуватив хлібороба у саботажі. Наступного дня “саботажника” заарештували. Посилаючись на постанову Центрального виконавчого комітету та Раднаркому СРСР від 1 лютого 1930 року “Про заходи

Ніна Дульська,
с. Вишнопіль, 1920-ті.

по зміцненню соціалістичної перебудови сільського господарства в районах сучільної колективізації і боротьбі з куркульством”, його засудили на заслання разом із сім’єю в райони Півночі під нагляд спецкомендатури. Дівчинка Ярина Баранюк (у шлюбі Мицик), яка жила з Лобурами на одній вулиці, бачила арешт Івана Лобура й пізніше описала у книжці “Голод у Вишномуполі” (Тальне, 1993): “Другого дня повели його Бабанським шляхом під вартою. Ступав він твердо, і між пальцями босих ніг пирскала пилюка. За ним похилено йшла його жінка з дітьми. Дивився Іван вперед незворушно. Здавалося тоді, він був вищим за хати й дерева. Таким і пішов назавжди. Усатенка не знайшли — уночі втік. Жінка його Лариса зосталася з трьома дітьми...”

Дружину Івана звали Неоніла Григорівна. Разом із засудженим подружжям в Західно-Сибірський край їхали і діти “ворогів народу”, які теж ставали “ворогами”: Олександра 1920 р.н., Михайло 1925 р.н., Іван 1927 р.н., Василь та Євген 1930 р.н. Місцем заслання для них визначили місто Анжеро-Судженськ, тепер Кемеровської області. Навкруги розташовувалися шахти, але роботи засланцям не давали. Їм створили сільгоспартіль “Маяк” і виділили частину кедрової тайги. На місці випалу збудували з колод будинки, селище назвали Маяк. У двох кімнатах такого будинку й оселили сім’ю Івана Лобура із семи душ. Знесилені голодом 1933 року, через суворий клімат і нестерпні умови життя Іван (30.05.1934) й Михайло (8.06.1934) померли. Надірвалося здоров’я й Неоніли, і 30 травня 1935 року вона також відійшла у вічність. Іван Павлович одружився з уродженкою рідного Вишногополя Ніною Флорівною Дульською, в якій вже була дочка Євгенія Іванівна, 1930 року народження. Від спільного шлюбу в них народилися ще дві дочки — Олена (1936 р.н.) та Лідія (1938 р.н.), які також потрапили до розряду “ворогів”.

Єдину втіху в тяжкій хвилині надавала, духовно підтримувала й розраховувала тугу “Українська муза”. Брат Олексій Лобур усі дванадцять поетичних щомісячників зшив у збірник. Близьким серцю

альманах був і тим, що на його сторінках залишилися імена Олексі та друзів Платона і Якова Кочережків. Вечорами батько читав дітям вірші українською мовою, і всі подумки линули в рідний край.

*Моя Вкраїно, ти мій раю,
Ти чарівниченько моя,
Я без кінця тебе кохаю,
Ще більш кохати буду я.*

Якби хтось із наглядців дізнався, який зміст “Української музи”, то і концтабору чи навіть табору смертників І. Лобура не уникнути. Крізь тяжкі роки заслання проніс Іван Павлович збірник, і залишився він для родини найдорожчою реліквією. Мати, коли вдавалося дістати книжку чи навіть шмат газети рідною мовою, давала читати дітям, щоб пам’ятали мову. Бібліотекар знав про прихильність І. Лобура до літератури і завжди добирав йому літературні новинки. На спецпоселенні всі називали його “партейним”, бо не матюкався, горілки не пив, а книжки читав. Тільки про одне батьки з дітьми не говорили: як і чому вони потрапили із квітучої землі в сибірські сніги. Ніна Флорівна інколи казала, що то батьків язик довів, і наказувала дітям нікому нічого не говорити про хатні балачки. Кожне не так мовлене слово владодержці могли витлумачити як злочин перед державою і ще суворіше покарати “ворогів народу”.

Найстарша Олександра успішно закінчила фельдшерсько-акушерську школу. Працювала фельдшером у селищі Тисуль. Її першою 5 серпня 1940 року за постановою Раднаркому СРСР від 22 жовтня 1938 року зняли з обліку як спецселенця. З початком війни 1941 року вона пішла добровольцем на фронт. Старший сержант медичної служби Олександра Лобур 22 січня 1944 року померла “від тяжкої хвороби” (?) під час прориву Ленінградської блокади.

З початком війни 1941 року спецпоселенці в сибірських далях стали особливо небезпечними. Хтось із енкаведистів побачив у справі Івана Лобура, що він служив у Наримському полку, втік з австрійської тюрми через каналізацію, отже, “склонен к побегу”, і вирішили заслати його із сім’єю ще далі — у мерзлоту Наримського краю (тепер Нікольськ Томської області). Дві сім’ї українців викопали собі землянку й оселилися гуртом. Євгенія Дульська, яка після Голодомору 1933 року стала сліпнути, захворіла на ревматизм, який з роками ускладнювався, вона стала інвалідом першої групи.

Сім’я й тут голодувала. А ще влада підселила хлопчика-китайця

Іван Лобур із синами Василем (ліворуч)
та Євгеном в Анжеро-Судженську, 1937 р.

Сунь Сина, щоб його доглядали. Ніна Флорівна жартома перефразувала його ім’я на “сукин син”, а тоді довго бідкалася, щоб не донесли у “спецчастину”. Тяжка серцева недуга ледь не звела в могилу Івана Павловича. Та доля хоч у цьому зосталася до нього милостивою. Аж після війни, 1946 року, родину Лобурів влада переселила назад у селище Маяк. Неподалік шахти “Красная звезда” сім’ї нарешті вдалося спорудити будинок. Був хоч малий, але власний наділ городу, завели поросль й корову. На машинці, яку Ніна Флорівна привезла ще із Вишногополя, обшивала і дітей, і сусідів. Отже, життя трохи налагоджувалося.

Коли отримали похоронку на загиблу доньку Олександру, Іван Павлович чотири роки поспіль писав у різні інстанції, щоб його сім’ю звільнили і надали можливість виїхати в Україну. Однак влада відмовчувалася. Щоправда, Євгена і Василя з обліку на спецпоселенні зняли 25 грудня 1946 року, але куди поїдуть діти без батьків? Так і зосталися з ними добувати термін.

Із тієї нагоди, що “вождів народів”, “батькові всіх пригноблених і бідних”, а водночас і верховному катові Сталіну виповнювалося 70 років, він милостиво звелів амністувати певну кількість “ворогів”. Тут і згадали про листи І. Лобура, що його дочка загинула за “соціалістическое отечество”. Івана Павловича Лобура, Ніну Флорівну Дульську і трьох дочок — Євгенію, Олену та Лідію 3 жовтня 1950 року було звільнено зі спецпоселення.

У січні 1952 року сім’я повернулася у Вишнопіль, але в хаті жила інша сім’я. Сила тоді була законом, та й над родиною тяжіло тавро “ворогів народу”. Іван Павлович на черго-

ве приниження не пішов. В Умані жила тітка дружини Степанина Лук’янівна Здрайковська (з вишнопільського роду Пашковських). Вона й прихистила родичів із дітьми — цих великих мучеників сталінського режиму, які й утримували її до смерті. В Умані Іван Лобур часто зустрічався з товаришем юності Яковом Кочережком. Коли тяжко захворів, з Кубані приїхав його провідати Григорій Усатенко (той, що вночі 1933 року втік із села) з дочкою й онукою. Помер Іван Лобур 6 квітня 1960-го 65-річним. Його поховали на Новоуманському цвинтарі. У цій широкій могилі поховано і Ніну Флорівну (пом. 28.01.1985) та Євгенію Іванівну (пом. 13.06.2007). Дочки Олена й Лідія на надмогильній плиті, окрім фотографій, встановили табличку із фотографією сестри Олександри. Могила об’єднала сім’ю.

Із приводу трагічної долі родини Лобурів Лідія Іванівна (в заміжжі Баранова) звернулася в Кемеровське управління МВС Росії. Виявилось, що сім’я таки була репресована. Дітям, що залишилися живі, видали довідки як жертвам репресій, за якими вони мали право на певні державні пільги. На підставі архівної довідки Кемеровського ГУВС МВС Росії, заяв від Л. Баранової, дирекції музею історії хліборобства Комісія з питань поновлення прав реабілітованих при Тальнівській районній раді відновила чесні імена Лобура Івана Павловича, Дульської Ніни Флорівни, Лобур Неоніли Григорівни та синів Івана й Михайла як безпідставно осуджених сталінсько-більшовицьким режимом.

Доля не однієї такої сім’ї була понівечена: замордовані, помирали на чужині, зросійщилися і назавжди втратилися не тільки для рідні, а й для народу. Про це з гіркою писала в листах Євгенія Іванівна Дульська, (1.02.2006 р.): “Она (мама — В. М.) пользовалась всякой возможностью, чтобы я не забыла родной язык. К сожалению, плохо старалась, да и я скорблю, что не могу на украинском языке выразить то, что пришлось в жизни пережить, перевидеть, услышать, что сохранилось в памяти от случайных обмолвок не очень разговорчивых родителей. Сталинский социализм ограбил не только моих родителей, но и меня, украл у меня здоровье и родной язык. Сталинизм половину лучших украинцев вымел на удобрение в бесплодные сибирские земли, а на их место нагнали сотни эшелонов русских переселенцев-оккупантов, которые сейчас добиваются разорвать Украину на куски. Об этих чудовищных, позорных и трагических страницах истории Украины сейчас стыдливо умалчивают... С уважением дважды инвалид первой группы Дульская Евгения Ивановна”.

Василь Лобур,
м. Умань, 1960-ті.

шия), “Уманець” (Григорій Пічко), “Комунар” (Мартіян Усатенко) об’єднали в колгосп “Перше серпня”, бо саме цього дня відбулися збори. Усі голови стали бригадирами. Та це polegшення не дало. Іван не терпів несправедливості, насильства, нахабства, які прийшли разом із колективізацією. Особливо допік голод. Навесні 1932 року в селі голод уже почав виморювати людей. Весь хліб забрали, і 1933 року люди помирили голодною смертю. Іван як тільки міг, рятував жінку з дітьми, але два сини таки померли. Та горе саме по світу не ходить, а й біду за собою водить.

Щойно влітку 1933 року почало половіти жито, як у село заскочив уповноважений з Бабанського району, начальник політвідділу машинно-

Дочки (зліва направо) Олена, Євгенія, Лідія
на засланні в Анжеро-Судженську, 20.11.1947 р.

ПРИПИНИТИ ПЛЮНДРУВАННЯ ПАМ'ЯТНИКІВ

Надія КИР'ЯН
Фото Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ

21 липня виповнилося 103 роки з дня народження видатної української поетеси, громадської діячки Олени Теліги, яка була розстріляна в Бабиному Яру в роки Великої вітчизняної війни. На символічному місці страти української патріотки та її побратимів зібрався мітинг пам'яті. Його відкрила голова Всеукраїнського жіночого товариства імені Олени Теліги Лариса Ляхощка. Священик Петро Думич, настоятель храму Святої Катерини, відправив панахиду, помолившись за Царство Небесне і вічний спокій українських героїв.

Антиукраїнські сили підготували “подарунок” до цього дня — у ніч із 14 на 15 липня зруйнували хрест і меморіальну дошку на честь Олени Теліги. З приводу цього варвар-

Учасники мітингу пам'яті Олени Теліги 21 липня 2009 року

ського вчинку священик сказав: “Хочу нагадати, чому в християнському суспільстві, в православній Україні шанують хрести. Коли людство дійшло до моральної прірви, Бог послав Свого Єдинородного Сина, щоб він врятував людство, прийнявши смерть на хресті. Смерть на хресті вважали найганебнішою — на них розпинали злочинців. Син Божий принизив себе так, щоб викупити рід людський. Після такої викупної жертви хресте знамено стало мостом переходу з тьми у світло. Хрест — основний символ нашої віри, завдяки якій ми збереглися як народ.

Сьогодні ми бачимо, як плюндрують наші символи. Маю надію, що наша влада повернеться обличчям до нас, зуміє припинити ці злочини”.

Люди шанобливо підходили до місця розстрілу героїв, які боролися за незалежність України, покладали квіти: від УРП “Собор”, Всеукраїнського товариства імені Олени Теліги, київської міської організації, молодіжного крила товариства, Фундації імені Олега Ольжича, Київської міської Організації Українських Націоналістів, київської спеціалізованої школи № 97 ім. Олени Теліги.

“Ім'я Олени Теліги повернулося в Україну після проголошення Незалежності. За радянської влади про неї не згадували, — зазначила

Лариса Ляхощка. — Нині є можливість знати правду про події 1942 року. Про подвижництво Олени Теліги розповідають у школах, ВНЗ, читають її вірші. 2006 року було видано Указ Президента України про відзначення 100-річчя з дня народження поетеси, прийнято рішення спорудити їй пам'ятник. Провели конкурс на кращий проект цього пам'ятника, проект затвердили. Але КМДА досі не знайшла коштів на його втілення.

Чи все гаразд у нашій країні? Стають нормою акти вандалізму, руйнування пам'ятників. 2006 року, напередодні 65-річчя першого розстрілу жертв у Бабиному Яру, було розбито меморіальний пам'ятник, тепер — новий злочин”.

Заклик навести лад у нашому домі, припинити плюндрування пам'ятників героям звучав у виступах народного депутата України, голови Союзу Українок Лілії Григорович, почесної голови товариства імені Олени Теліги Ольги Кобець, професора, правозахисника Владислава Верстюка, гендиректора Фундації імені Олега Ольжича Сергія Кота, письменниці Марії Морозенко, заслуженої артистки України Світлани Мирводи, інших промовців.

Учасники мітингу прийняли звернення, в якому засудили вчинок вандалів, що зруйнували хрест.

пам'ятник, над яким працює скульптор Микола Білик.

Пам'ятник видатному гетьманові, який так багато зробив для славного козацького міста, мали відкрити 27 червня цього року. Але на прохання міської влади відкриття відклали — до завершення відзначення 300-річчя Полтавської битви. Про цей ганебний аспект можна говорити окремо. Вважаю блюзнірством, виявом холопства, слабкості держави оте “святкування” річниці перемоги наших ворогів і поразки України — на державному рівні, за державний кошт. І виявом холопства стала вимога призупинити відкриття пам'ятника гетьманові, щоб “не дратувати” окупантів України.

Патріотичні сили, обласна адміністрація пішли на компроміс. Відкриття пам'ятника перенесли на 24 серпня. І ось, попри обіцянки й заперечення міського голови, представника БЮТ Матковського, з ініціативи тих БЮТівців, регіоналів і комуністів (ось так симбіоз!) і було скликано позачергову сесію начебто для остаточного узгодження деяких питань щодо відкриття пам'ятника. “Узгодження” вилилося у спробу скасування торішнього рішення сесії міськради. Для цього

не вистачило кількох голосів. І тоді ухвалили єзуїтське рішення, згідно з яким належить по-новому “вирішити питання про визначення замовника та підготувати проект рішення на розгляд чергової сесії міськради про надання дозволу на спорудження пам'ятника Іванові Мазепі”. За цим бюрократичним словесним “парканом” — не що інше, як скасування всіх попередніх рішень. Ініціатором і замовником встановлення пам'ятника тепер пропонують зробити саму міську раду. Але як це все починати при живому, так би мовити, замовникові, при нескасованих попередніх рішеннях? Таке може коїтися тільки в нашому правовому хаосі.

Якщо таке рішення вступить у силу, то ні про яке відкриття пам'ятника 24 серпня, не Дня Незалежності України, не йдеться, адже в бюрократичних нетрях у нас все то не місяцями й роками. Та й небезпідставне припущення, що неавісники України воліли б руками отакої міської влади просто “втопити” справу з пам'ятником гетьманові. Але Полтавська битва триває. Патріоти України радше замінять нездарну владу, ніж відступлять від прагнення збудувати нарешті міцну Українську державу.

Указ Президента України

Про нагородження П.Мовчана
орденом князя Ярослава Мудрого

За визначний особистий внесок у розвиток демократичних засад Української держави, багаторічну плідну діяльність на ниві відродження національної культури, утвердження духовності українського суспільства та з нагоди 70-річчя від дня народження постановляю:

Нагородити орденом князя Ярослава Мудрого III ступеня **МОВЧАНА** Павла Михайловича — письменника, народного депутата України, голову Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

15 липня 2009 року

№ 550/2009

В.ЮЩЕНКО

ЗАБЛОКОВАНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Петро АНТОНЕНКО

Багатостраждальну четверту сесію Верховної Ради України VI скликання нарешті було закрито. Юридично. Бо фактично її “закрили” на два тижні раніше — блокуванням трибуни парламенту, який не зміг за цей час ухвалити не те що закон, а й постанову. Блокувала сесійні засідання фракція регіоналів. Мотивація — першочергове ухвалення законопроекту про підвищення мінімальної зарплати і прожиткового мінімуму, а вже потім — робота над усім іншим. Мотивація демонстративно надумана, бо насправді відбувалося не що інше, як політичні ігри й торги, передвиборний піар. А всі подібні мотивації — популізм і спекуляція на проблемах, щоб можна було, показуючи пальцем на політичних опонентів, казати народам: “Ось хто проти соціального захисту”.

Та ніхто не проти, і “мінімалку” треба підвищувати. Інша річ, що це мало дає. Набагато дієвішим було б підвищення реальних зарплат й індексація на інфляцію — знецінення грошей через безконтрольне зростання цін і тарифів. Ось до цього чомусь руки у влади не доходять.

Характерний свіжий приклад — дикунська, інакше не назвеш, витівка київської міської влади з черговим підвищенням комунальних тарифів у деяких позиціях мало не у 8 разів. Поки що цей грабунок суд призупинив, але чи хтось може сказати, чого простому українцеві чекати завтра?

Словом, не було особливим секретом, що за паралічем роботи парламенту — нестихаюча політична колотнеча нашої владної верхівки. Щодо блокування, то дійшло до абсурду. Останнього дня сесії було заблоковано голову Верховної Ради — просто в його кабінеті. Литвин зміг вирватися звідти і дістатися сесійного залу лише завдяки розблокуванню опонентами регіоналів, здебільшого з фракції БЮТ. Вони із самого ранку “блокували від блокувальників”, цебто охороняли президію парламенту, де нарешті змогли зайняти свої робочі місця спікер із заступниками. Але далі все одно почалася звична вже ганьба, яку того дня побачили мільйони телеглядачів — виборців, які й обрали позаторік цей парламент. Бійка довкола трибуни й президії парламенту, ламання мікрофонів. І на-

решті прорив кількох депутатів-регіоналів до системи голосування “Рада” і виведення її з ладу, після чого будь-які голосування стали неможливими. Добре, що хоч і в облозі, але перед спікером ще діяв мікрофон у президії, й Литвин зміг закрити сесію.

Депутати таки встигли ухвалити в першому читанні законопроект про підвищення мінімальної зарплати і прожиткового мінімуму — більшістю в понад 400 голосів. На законопроект чекає розгляд у другому читанні.

Але депутати не встигли “проштовхнути”, як комусь дуже хочеться, зміни в законодавстві про вибори Президента. Відкладено на потім.

Напівпаралізований парламент, вперше в нашій історії обраний на позачергових виборах, вже знову начебто “розпушений” ще минулої осені Указом Президента, потім призупиненим. І ніхто не може пояснити, що означає це призупинення. Словом, такий парламент просто віддзеркалює політичне становище, яке стало хронічним, — з гострої стадії перетворилося на звичну. І це вже не блокада трибуни чи якогось мікрофона, навіть парламентського. Це блокада відповідальності політичної еліти перед народом. І марно спікер всі останні тижні сипав ритуальними заклинаннями до очільників наших еліт, керівників держави: мовляв, зберімося нарешті всі разом у парламенті й пошукаємо вихід із кризи. Прийшли б туди Президент і прем'єр, до них долучився б лідер опозиції, а що далі? А далі ми почули б із трибуни чергові випадки одного лідера на іншого, кивання одне щодо одного і звинувачення опонентів у всіх українських негараздах.

Прикро, коли вищий законодавчий орган держави перетворюють на цирк. Баня над будівлею на Грушевського — це ще не аналогія з банею на площі Перемоги. Але, перефразовуючи відому приказку, мусимо визнати: яке суспільство, яка політична еліта, такий і парламент. Політика, на жаль, робиться не там, а за лаштунками. Тому даймо народним депутатам спокійно відпочити від народу в їхню законну півторарічну відпустку, а з 1 вересня взятися за законодавчу роботу. А політичним елітам — готуватися до виборів і не втягувати людей у свої колотнечі.

ПОЛТАВСЬКА БИТВА ТРИВАЄ

Петро АНТОНЕНКО

Ганебне — інакше не назвеш рішення сесії Полтавської міської ради від 15 липня. Воно призупинило встановлення і відкриття в місті пам'ятника гетьманові Іванові Мазепі. Пам'ятник встановлюють згідно з Указом Президента, рішенням урядового оргкомітету. Замовник робіт — Полтавська обласна державна адміністрація, а всенародне збирання коштів організувало Полтавське обласне об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

22 серпня 2008 року сесія Полтавської міської ради ухвалила рішення про надання земельної ділянки під пам'ятник, що фактично є дозволом місцевої влади на його встановлення. Було виконано всі попередні роботи, здійснено всі узгодження, зокрема обласної й міської архітектурних служб щодо точного розташування пам'ятника. А головне — було зібрано кошти. І це попри те, що обласна рада фактично “прогавила” й не зуміла використати надані на пам'ятник понад мільйон державних гривень. Але на протигагу чиновникам просвітяни, патріоти з усієї України за сприяння обласної адміністрації зуміли зібрати кошти. Майже готовий і

А МУЗИКА ЗВУЧИТЬ...

— **Пане Олександр, скажіть, будь ласка, що Вас надихнуло на створення нового диска “Чари купальської ночі”?**

— Свято Івана Купала — одне з найзагадковіших. Назву свята пов’язують з іменем Купайла — божества родючості, урожаю, добробуту й рослин. Цього дня вшановували також молодість, красу, кохання й очищення. Вважали, що о цій порі літнього сонцевороту небесне світло досягає найбільшої сили й повертає на зиму, що Сонце як уособлення світла й добра святкує перемогу над темними силами, і вся природа теж торжествує з цього.

Я збирав матеріали майже рік. Опрацювано десяток книжок. До речі, на обкладинці диска — репродукція картини Валерія Франчука “Купальські сні”. Надзвичайний попит і майже повна відсутність схожих сучасних видань й надихнула на продовження. Серед виконавців — Ніна Матвієнко і тріо “Золоті ключі”, гітарист Енвер Ізмайлов та бандурист Роман Гриньків. Академічний народний хор імені Г. Верьовки, камерний хор “Київ”, Театр українського фольклору “Берегиня”, відомі фольклорні гурти “Яворина”, “Кралиця”, “Лю-

Нещодавно відбулася презентація нового мультимедійного диска композитора Олександра СПАРИНСЬКОГО “Чари купальської ночі”. Це оригінальне сучасне прочитання української традиційної спадщини засобами електронної музики. Це третій диск за дев’ять років у доробку композитора. Слухаючи, відчувала справжню насолоду, поринувши в автентичний народний спів, що гармонійно звучить на тлі народних інструментів і щебету птахів. Диски містять багатий аудіо- й відеоряд, на якому представлені відомості про старовинні ікони, живопис, українські обряди та звичаї, народні інструменти, писанки, страви, тексти й ноти пісень, народний календар, фрагменти святкувань у різних регіонах України. Кожен диск — це справжня енциклопедія українських свят, що повертає нас углиб тисячоліть, до чистих джерел нашого народу. Сьогодні гість нашої редакції — композитор Олександр Спаринський.

Фото Ксенії Гладішевої

бисток”. До речі, сучасне прочитання автентики дуже популярне на Заході, тому диски є у бібліотеці Конгресу США, найбільшому інформаційному сховищі планети.

— **Чи часто буваєте за кордоном?**

— Так. Разом з Театром клоунади і пантоміми “Мімірічі” здійснив європейське турне з виставою “Пластико-

вий світ”. Це справжнє шоу — музика, анімація й пантоміма! “Мімірічі” входять у п’ятірку найкращих світових клоунських колективів. Співпрацюю з ними з 1986 року, пишу музику до вистав. До цього було “Паперове життя” та інші. Об’їздили майже всі найбільші міста Європи, зокрема Бельгії, Голландії, Англії, Франції, Швейцарії, Ірландії, Іспанії... Побували й у Гонконзі. Театр “Мімірічі” неповторний, а якщо продюсери бачать щось цікаве, то завжди готові до співпраці. Цей колектив скрізь запрошують, і гастролі завжди проходять з величезним успіхом!

— **Коли Ви почали писати музику?**

— З дитинства! Моя мама, Елла Павливна Спаринська, — випускниця Львівської консерваторії, викладачка класу фортепіано, почала мене, чотирирічного, вчити гри на фортепіано. Часто виступав з концертами ще в шкільні роки, непомітно для себе почав писати музику.

Композиція — це процес, який потребує постійного оновлення, напруженої праці й безперервного навчання. Мої перші слухачі й критики — мама і донечки Ганна і Марія. Мені дуже подобається писати веселу музику для дітей. Це непросто, діти не терплять фальші, щоб їм сподобався — треба дуже постаратися.

Розмовляла
Ніка КРИЖАНІВСЬКА

НА ХВИЛЯХ «ЛІРИ»

Оксана ЧИСТА

“Вечірня студія “Ліра” — інформаційно-музична програма, що лунає у прямому ефірі “Українського радіо “Культура” (3-й канал Національної радіокомпанії України) чотири рази на тиждень о 18.05. Гості студії — майстри академічної музики: композитори, виконавці, організатори фестивалів, конкурсів, концертів тощо. Слухачі мають можливість почути перлини української та світової класики, сучасну музику, дізнатися про найцікавіші події музичного життя в Україні й світі, поспілкуватися з гостями.

Відомий колекціонер, автор циклу радіонарисів “Найкращі записи найкращих виконавців XX сторіччя” Олександр Кучеренко — частий гість “Ліри”. Багатогранно обдарована особистість, має чотири вищі освіти. Змалку захопаний у музику. Закінчив народну консерваторію при Київській консерваторії імені П. Чайковського. Свою колекцію збирає від початку 1990-х. Саме тоді впала “залізна завіса”, Україна здобула незалежність, і для меломанів стали доступними найкращі вітчизняні й зарубіжні аудіозаписи. Нині колекція Олександра Кучеренка налічує понад дві тисячі компакт-дисків.

Щоразу пан Олександр знаходить маловідомі факти з життя і творчості героїв і розкриває їх радіослухачам. Тема розмов однієї з наступних передач — “Святослав Ріхтер — наш геніальний співвітчизник”. На прохання постійних слухачів — шанувальників “Вечірньої студії “Ліра” — Олександр Кучеренко разом із ведучою Гюзель Сабітовою розповідатимуть про Святослава Ріхтера (20.03.1915—1.08.1997).

Виконавська майстерність цього великого піаніста-новатора було визнано взірцевою ще за життя майстра. Доля Святослава Ріхтера невіддільна від України. Народився у Житомирі в родині музиканта, кар’єру професійного виконавця розпочав в Одеському оперному театрі. Концертні програми Святослава Ріхтера — це багатство світової фортепіанної музики. Особливу увагу піаніста привертала шедеври Й. С. Баха, В. А. Моцарта, Л. ван Бетховена, Р. Шумана, Ф. Шуберта, Ф. Ліста, К. Дебюссі, М. Мусоргського, С. Рахманінова, С. Прокоф’єва, П. Чайковського.

Святослав Теофілович дуже любив Київ, концертував у столиці й інших українських містах. У фондах Національної радіокомпанії України зберігаються численні записи, зроблені під час концертів Святослава Ріхтера.

СІЛЬСЬКІ ДІТИ ТЕЖ ХОЧУТЬ ЧИТАТИ!

Олена ШУЛЬГА

Що сільські бібліотеки перебувають у вкрай занедбаному стані, не на жарт непокоїть громадськість. Адаже село й так мало читає, а де взяти книжку допитливому маленькому читачеві, та ще й на Поліссі? З цього приводу в Укрінформі відбулася прес-конференція, де презентували соціально-культурний проект “Книга до вересня для сільських бібліотек українського Полісся, що постраждало від Чорнобильської аварії”. Акцію ініціювало ДП “Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України”.

Цього року на жаль, нічого. “Ми в боргу перед українським Поліссям, яке є сполучною ланкою між Україною сучасною й давньою Руссю. У селі, де я виріс, була бідна бібліотека, а тепер зовсім нема. Тому, коли їду туди, беру книжки”. Міністр прийшов на прес-конференцію з тритомником “Антологія українського міфу”, щоб передати до бібліотеки. Він обіцяв дати про те, щоб відродити сільські бібліотеки і вони належно функціонували.

Директор Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф Ростислав Омеляшко підтримав акцію розповсюдження книжок на

Поліссі. Він вражений, що на наступний рік не передбачають фінансування чорнобильської науки, на експедиції грошей нема, а безцінна аура Полісся зникає, люди помирають, інформація втрачається. Акцію треба спрямувати у великі села і райцентри, де збереглися бібліотеки, бо там багато молоді. “Ми готові допомогти і підтримати цю шляхетну місію”, сказав Ростислав Омеляшко.

Директор ДП “Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України” Віталій Сатаренко планує, що протягом липня-серпня буде зібрано українські книжки. Їх передадуть сільським бібліотекам Полісся до Дня бібліотек 30 вересня. Окрім цього, бібліотекам оформлять річну передплату на пакет періодики “Культура”, до якого входять журнали “Пам’ятки України: історія та культура”, “Музика”, “Українська культура”, “Український театр”, “Театрально-концертний Київ” та газети “Культура і життя” і “Кримська світлиця”. Віталій Сатаренко сподівається, що акція “Книга до вересня для сільських бібліотек українського Полісся, що постраждало від Чорнобильської аварії” стане щорічною.

Президент Асоціації книговидавців і книгорозповсюджувачів Олександр Афонін народився в селі Єльчому Поліського району, тепер це Чорнобильська зона. Тому йому близька й болюча тема По-

лісся. “Україна за роки незалежності не змогла подолати книжкового голоду. Нині в нас більш як 18 тисяч бібліотек підпорядковано Міністерству культури і туризму, майже 22 тисячі шкільних бібліотек. У шкільних бібліотеках поза шкільної літератури — 1—2,5 відсотка від потреби.

Україна катастрофічно втрачає культурний та інтелектуальний потенціал. Наслідок цього — знищення науки.

Середній наклад українського видання — 1580 примірників (разом із підручниками, посібниками, які видають за бюджетний коштів і не є предметом продажу); 13 тисяч назв книжок (а це майже половина) виходить накладом менш як 500 примірників. Тож неважко полічити, скільки книжок потрапить у кожную бібліотеку.

Отже, такі акції потрібні, вони мусять стати застереженням владі, щоб вона зрозуміла, що без бібліотек як інформаційних і культурних центрів суспільство розвиватися не зможе. Асоціація книговидавців і книгорозповсюджувачів оголосить серед своїх членів збір літератури, щоб книжки потрапили в бібліотеки”.

Доктор медичних наук, професор, головний лікар Клініки лазерної медицини Ольга Богомолець відчуває власну відповідальність, що серед спеціальних книжок з медицини нема видань українською мовою. Колектив

клініки готовий віддати книжки до бібліотек. Пані Ольга закликала не бути байдужим, бо через 7—10 років нікому буде лікувати: в нашій країні неможливо бути професіоналом. “Можливо, ця акція вплине на ментальність, і бібліотекарі підуть до дітей, розказуватимуть про нові цікаві видання, і це зменшить агресивний вплив засобів масової інформації на свідомість школярів”.

Генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України Тамара Велегжаніна повідомила, що 2007 року вивчали стан фондів бібліотек. Результати досліджень свідчать, що фонди застаріли, половина книжок російськомовні. Читачі часто не знають, що нового з’явилося на ринку, не знають про сучасний літературний процес. Стан з передплатою періодичних видань катастрофічний. Сільські ради передплачують по чотири найменування періодики, а це дуже мало. Хоч у країні щороку оголошують програми на підтримку забезпечення бібліотек літературою, фінансування недостатнє, і книжки до читачів не доходять.

Національна парламентська бібліотека України багато років безплатно розповсюджує книжки через обмінний резервний фонд. До нього надходять видання завдяки громадським організаціям, видавцям, багато допомагає “Просвіта”. Тамара Велегжаніна запрошує бібліотекарів скористатися цим фондом.

Отже, акція стартувала. Та чи стане вона насправді дієвою, чи це просто черговий проект, про який невдовзі забудуть, як забули про галузеву програму 2006 року “Дитячу книгу — дітям села”? Тоді теж наміри були шляхетні, але залишилися вони на рівні програми, бо не підкріплені фінансово. Тож як просувається ця акція, дізнаємося вже наприкінці вересня.

«ЗОЛОТА ПЕКТОРАЛЬ» ПОДІЛЛЯ

В актовій залі Чортківського медичного коледжу відбулася презентація чергового числа літературно-мистецького журналу “Золота Пектораль”, який уже третій рік випускає місцевий журналіст Володимир Погорецький. У журналі Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України друкуються відомі письменники, майстри пензля та фотохудожники Південно-Західного Поділля й усієї України.

У презентації взяли участь голова Тернопільської обласної організації НСПУ Євген Безкорований та його колега з Івано-Франківщини Євген Баран, члени НСПУ та науковці з Тернополя й інших міст, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка Павло Гірик.

Виступив перед присутніми і голова районної ради Роман Чортківський. Він пообіцяв домогтися виділення коштів з місцевого бюджету для фінансування журналу, адже досі його видають на пожертви місцевих меценатів і на громадських засадах творчого колективу.

Роман ОСТРОВСЬКИЙ, редактор
Чортківського районного радіомовлення, член НСЖУ

Ніна ГОРИК,
м. Луцьк

На урочисті святкування ювіляр згоди не дав. “У тому, що я народився, моєї заслуги нема! Нічого посеред літа завдавати клопоту людям, аби вони кидали свої діла і йшли вітати мене... І не шукайте, бо свій день я маю право провести так, як хочу сам. Хочу піти до церкви, подякувати Богові за прожите, помолитися за майбутнє... Не люблю ювілейної похвальби, хоч, напевно, хтось сказав би і щире слово, від душі... Нехай вибачають. А про мене як про письменника можуть сказати тільки мої твори, усе те, що я спромігся зробити”, — сказав твердо і не піддався на вмовляння.

І згадалися мені рядки з його новели “Білий Стік” — присвяти Йову Кондзелевичу: “Банально, але я — це мої твори. Коли ти настільки настирливий, розшукай мою працю, і тоді обов’язково дізнаєшся, хто я”.

Справді, про свою людську й творчу сутність, про вболівання і сподівання, громадянську позицію й творчу потугу наш ювіляр, лауреат обласної мистецької премії ім. Агатангела Кримського, повідує у творах. Творчий набуток вагомий: майже півтора десятка книжок для дітей, десяток поетичних збірок, новели, оповідання, повісті, драматичні поеми, сценарії документальних фільмів... А ще — збірка кіноповістей “Цвіт дикої шандри”, яку 2006 року відзначено Міжнародною літературною премією ім. Богдана-Нестора Лепкого, романи: “Круцю, круцю, журавлі” (1996), “Гучва” (2001), “Стохід” (2004), “Чорний припс” (2008). Мало хто серед письменства випробовує перо чи не в усіх літературних жанрах так, як це вдалося Йосипу Струцюку! Бібліографічний показчик “Під крилами зорі” (Луцьк, 2008), підготовлений до видання колективом Волинської обласної наукової бібліотеки ім. Олени Пчілки (упорядник Валентина Бабій) свідчить про це красномовно.

Дитячі вірші та казки Й. Струцюка час від часу з’являються друком у читанках і хрестоматіях, інтерес до творчості волинського автора виявляють “товсті” журнали (“Дзвін”, “Київ”). Справжнім подарунком письменникові стало читання уривків його повісті “Коливо” в одній із літературних передач Українського радіо. Та, на жаль, ні в столицю, ні “по той бік Дніпра” (і не лише!) книжкам тепер дороги нема — ні в книгарні, ні в бібліотеці. А в них же — художній відсвіт багатьох граней нашої української правди, ще не висловленої до кінця, не поданої сукупно. У широких прозових полотнах Йосипа Струцюка оживає доля його краю — побузького, волинського, збатоженного несподіваними блискавками фатуму, караного всіма бідами тоталітарної системи й сучасними негараздами. Письменник масштаб-

«Я — ЦЕ МОЇ ТВОРИ...»

Своє поважне 75-ліття відзначає волинський письменник Йосип Струцюк, творчість якого яскравим рядком уписана у контекст сучасної української літератури. Поет, пісняр, прозаїк широкого жанрового діапазону, драматург, дитячий письменник, кіносценарист, публіцист, наставник творчої молоді... Мало кому вдається протягом творчого життя так широко розгорнути твої мистецькі обрії. “Слово, опромінене талантом”, — так визначив творчу сутність ювіляра письменник і журналіст Віктор Вербич.

ний, цікавий, всеукраїнський, знаний у літературних колах. На його творчість озивалися шанобливими словами такі майстри слова, як Микола Бажан, Дмитро Павличко, Роман Федорів, академік-літературознавець Микола Жулинський.

Суджено було Йосипові Струцюку народитися на Холмщині. “Якщо з центру мого рідного села Стрільці піти у напрямку лісу, то обов’язково підніметеся на горб. З того горба в погожу днину, незважаючи на відстань 30 кілометрів, видно бані Пречистинського собору на Даниловій горі. Мій дід, прадід і пра-пра-пра... всі вони на Пречисту запрягали коней і їхали до Холма”, — розповідає письменник у книжці “Під арештом ночі”. А ще згадує, як горіли українські села на Холмщині, як гуртувалися самооборона, як силоміць відривали з родового коріння сім’ї холмців і везли якнайдалі від Бугу, вглиб підрадянської України, як за різь два депортовані родини торували дорогу на Волинь, ближче до рідних країв. Про трагедію переселенців-забухан письменник згодом напише “Гучву” — “повість печальних літ”; про епоху народних митарств, громадянських протистоянь, запалених віхтем зрадливих ідей, — “Стохід” — “повість жорстоких літ”.

Але Струцюк-прозаїк не заціклюється на якійсь одній темі. Про це красномовно свідчить нова книжка “Чорний припс”, що вміщує однойменний роман про цинізм партійно-комсомольської епохи і кілька повістей про болючі проблеми сучасної України — міжконфесійні чвари у поліському селі (“Заворіть”), про поневіряння наших земляків по вимушених заробітках (повість “У царстві земному, або Salute amore”). Героями Струцюкових повістей, новел та есеїв ставали видатні постаті: Йов Кондзелевич, Іван Піддубний, Соломія Крушельницька, Микола Вінграновський, Анатолій Пашке-

вич (з двома останніми письменник мав дружні стосунки).

Йосип Струцюк пише ґрунтовно, без поспіху, колоритно і правдиво вимальовує характери. Здається, нібито письменник стояв на мовному березі свого народу із диктофоном — його мова така природна, індивідуалізована, багата на фразеологічні перлини, які можна почути лише в глибокому народному середовищі. Як битий громом явір, Йосип Струцюк несе у слові біль своєї землі й власний біль, акумулює настрої, переживання і світогляд земляків, змушує аналізувати минуле і думати про сучасне та майбутнє. Чи не тому на роман “Круцю, круцю, журавлі” волинський педагог, збирач фольклору Олександра Кондратович колись відгукнулася такими рядками: “Читаєш і ловиш себе на думці: і ти так колись чи й зараз думаєш, тільки запізнився, а то й просто побоявся сказати власне слово, а ось автор встиг і не побоявся”.

Перу ювіляра належать цікаві драматичні твори. Вистава “Роман Мстиславич — великий князь Волинський і Галицький” за драматичною поемою “Ромен” з успіхом ішла на сцені Волинського обласного музично-драматичного театру імені Тараса Шевченка, а поему-казку для дітей “Славен витязь Кожум’яка” поклав на музику волинський композитор Віктор Тимошинський.

Відданий історичній тематичі в поезії, прозі та драматургії, письменник і нині перегортає інформаційні пласти, шукаючи відповіді на непрості загадки української минушнини. Цю рису Й. Струцюка свого часу тонко відзначив Михайло Стельмах: “У його творчості важливе дослідницьке начало. ґрунтовне вивчення рідного краю, його історії, пісні допомогло досягнути глибини сучасності”.

І все-таки Йосип Струцюк — поет. У закритий видавничий рецензії на другу поетичну збірку молодого автора “Засвідчення” (1969) Ліна Костенко писала: “Головне, що перед нами — справжній поет. В основі своєї він неординарний, він чесний перед собою і перед людьми, він шукає свого фарватеру на глибинах”. Так, Йосип Струцюк, сповідуючи традиції шістдесятництва, не бив у бубни комуністичної ідеології, не догоджав лукавій системі. А коли не вдавалося видрукувати правдивого слова — мовчав, замикався в собі. Те, вистраждане наодинці, 1991 року явилось “Терпкими сторінками”, які благословив побратим, близький друг волинського поета Володимир Лучук: “Написані в різні роки, Струцюкові “вірші з шухляди” творять єдину цілість, суцільну картину духовно-

го світу людини, яка живе надією на краще майбутнє”... Заходило ж бо на Україну, а душу проймав холодок минулих літ:

*Вечір аж дзвенить зірками,
у снігах рипить зима.
Я б пішов з колядниками,
та колядників нема.
Рік новий — і той не впору,
переляканий народ.
З щедрувальниками б поруч,
де ж узяти тих щедрот?
Розібрали, розікрали,
віри вже ні в що нема.
Що не встигли Кос-Арали,
остудила Колима.*

1966

Потім були “Сторожові вежі”, “Потойбіч тиші”, “Десятий день тижня”, відзначений літературною премією “Благовіст”. Та у творчих поривах і стилістичних шуканнях не загубилась одна з найпривабливіших рис Струцюкової поезії — пісенність. У творчому доробку ювіляра — два пісенних збірники: для дорослих “Ти — моє терпке пісенне диво” і для дітей “Жайвірковий Великдень”. Він створив понад півтори сотні пісень у співавторстві з видатними композиторами: А. Кос-Анатольським, О. Білашем, А. Пашкевичем, І. Карабицем, Г. Майборо도로, О. Некрасовим. Кос-Анатольський зазначав: “Йосип Струцюк — один із найкращих наших поетів, слово котрого природно лягає на музику”. На Волині мало який мистецький вечір відбувається без пісні на його слова.

Багатогранний, творчо несподіваний, заглиблений у себе і закорінений у долю рідного народу, Йосип Струцюк вражає й зацікавленням: режисер і сценарист самодіяльної кіностудії, збирач фольклору, упорядник пісенних збірок, ентузіаст музейної справи. Це те, чому він віддавав роки й десятиліття. Маючи музичну освіту, він записував не лише тексти, а й мелодії. До пісенника “Ти не загасла, зоре ясна. Пісні Холмщини й Підляшшя”, упорядкованого ним, увійшли понад 200 пісенних текстів і мелодій. На появу цього пісенника тепло відгукнувся Ф. Колесса.

На початку 60-х півтора року працював у Колодяжненському музеї-садибі Лесі Українки: записував спогади про Косачів, дбав про відновлення, відкриття в Нечинському музею-будиночка “Лісової пісні”, у співавторстві з І. Чернецьким написав два путівники. Як науковий співробітник Волинського краєзнавчого музею разом з академіком П. Жолтовським і старшим науковим співробітником музею О. Ошуркевичем Й. Струцюк відшукав десятки ікон, які поповнили фонд музею “Волинська ікона”, брав участь у віднайденні й перевезенні на Волинь найстарішої в Україні чудотворної ікони Холмської Богородиці.

Й. Струцюк майже двадцять років очолював літстудію “Лесин кадуб” і дав путівку в літературу багатьом молодим письменникам. Про літстудію, якою керував Йосип Георгійович, як про літературне диво не раз згадували на всеукраїнських творчих семінарах і нарадах.

Багатогранна праця Йосипа Струцюка на мистецькій ниві України й зокрема Волинського краю пошанована званням заслуженого діяча мистецтв України.

Дай же, Боже, нашому ювілярові многі літа, наснажені творчістю і зігріті людською любов’ю!

Людмила ТАРНАШИНСЬКА

ПАРАСОЛЬКА ВІД ТАРНАШИНСЬКОЇ

Анна ЛОБАНОВСЬКА

Нині, коли в сучасному літературному процесі письменники здебільшого намагаються репрезентувати творчість у романних формах (навіть коли роман — лише 120 сторінок), не так вже й багато тих, хто може довести, що віртуозне володіння словом найліпше прочитується у малих формах, зокрема, в новелістиці.

Книжка прози Людмили Тарнашинської “Парасоля на кожен дощ” (К.: “Неопалима купина”, 2008) — саме такий приклад. Письмениця майстерно вміє показати складну психологію людини, яка з першого погляду здається пересічною (“У п’ятницю попутні”, “Гості з чужої сторонності”), розповісти про трагічну подію в житті людини просто, але з таким щемом, що читач здатний пролити слези, відчуває той біль, ніби власний (“Ненароджена Марта”).

Книжка новел, оповідань та маленьких повістей містить твори з багатьох циклів, які авторка створювала впродовж двадцяти років. Видання дуже довго йшло до читача. Але навіть ця невеличка книжка довела, що читач має змогу зустрітися зі справжнім майстром психологічної новели.

Лірика побуту в новелах Л. Тарнашинської асоціюється з вишуканим мереживом, що його створює зразкова хатня господиня не лише для того, аби прикрасити дім, а й залишити про себе багато приємних згадок дітям та онукам.

Проза Тарнашинської — один із яскравих взірців сучасного українського жіночого письма високої якості.

Звісно, можна розглядати її творчість у певному контексті, наприклад, рустікального сентименталізму Любові Пономаренко, ранньої новелістики Євгенії Кононенко (яка, навпаки, підкреслено урбаністична).

Людмила Тарнашинська відома не лише як письменниця — вона сумлінний дослідник-теоретик на літературознавчому ґрунті: нещодавно побачила світ її наукова праця “Презумпція доцільності. Абрис сучасної літературознавчої концептології”; 2001 року вийшли друком публіцистика “Закон піраміди. Діалоги про літературу та соціокультурний клімат довкола неї” та збірки літературно-критичних текстів “Сезон вічності”. Тим більш цікаво читачеві відкривати ще одну грань таланту Тарнашинської-прозаїка, яка працює саме з малою прозою, що вимагає філігранної довершеності форми й віртуозного володіння мистецтвом слова.

ПОПОВНИЛОСЯ СУЗІР’Я ЛАУРЕАТІВ

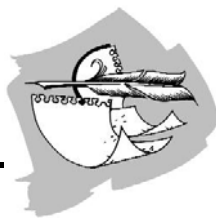
11 липня виповнилося 670 років із дня народження відомого українського поета Бориса Нечерди. Його ім’я належить вічності, а Ліга меценатів щороку присуджує премію імені Бориса Нечерди за кращу поетичну книжку. Фундатори премії — Ліга українських меценатів, редколегія журналу “Київ” та Одеська організація Національної спілки письменників України.

2009 року цієї премії удостоєний Павло Вольвач за книжку вір-

шів “Тривання подорожі”. Відзначено сміливі творчі експерименти, пошуки нової поетичної мови.

“Тривання подорожі” — одна з найсильніших поетичних книжок, які мені пощастило прочитати останніми роками”, — зазначив голова журі премії Михайло Слабошпицький.

“Павло Вольвач — один із тих, хто визначає обличчя сучасної поезії”, — така думка головного редактора журналу “Київ” Віктора Баранова.

Президентові України
В. А. ЮЩЕНКУ

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, представники української наукової й освітньої громадськості, письменники, діячі культури та духовенства, а також шанувальники програм Національної радіокомпанії України “Якби ми вчилися так, як треба” та “Спілкуймося українською”, звертаємося до Вас із таким клопотанням: присвоїти знаному українському науковцеві, літератору і просвітянину, громадському і політичному діячеві **Погрібному Анатолієві Григоровичу** звання Герой України із врученням ордена Держави за вагомий особистий внесок у становлення і розвиток незалежної Української держави (посмертно).

В історії України доби відновлення її Незалежності ім'я й чин Анатолія Григоровича Погрібного поєднали такий масив пережитого, осмисленого й утвердженого щоденною подвижницькою працею, що кожна з іпостасей його унікального обдарування заслуговує на увагу й пошанування.

Широкознаний громадсько-культурний діяч; доктор філології, професор Інституту журналістики Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка та Міжнародного інституту лінгвістики і права; декан факультету україністики Українського Вільного Університету (м. Мюнхен, ФРН); академік Академії наук вищої школи України й Української вільної академії наук (м. Нью-Йорк, США); дійсний член Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка; голова Київської організації Національної спілки письменників України; засновник і голова Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Григорія Ващенка. Лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, а також премій О. Білецького, І. Багряного, Д. Нитченка, І. Огієнка, Б. Грінченка та Міжнародного фонду ім. Тараса Шевченка.

А. Г. Погрібний — людина енциклопедичних знань. Талановитий науковець — один із найглибших дослідників історії національного письменства XIX—XX століть. Загалом його перу належить близько трьох десятків наукових праць, понад тисяча статей, у яких українська література осмислюється як феномен світової духовної культури. Вони належать до “золотого фонду” національної гуманістики.

За підручниками й посібниками А. Г. Погрібного вивчають вітчизняну художню словесність у середніх і вищих навчальних закладах. Провідні журналісти України, які в Інституті журналістики Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка слухали лекції професора Погрібного, вважають за честь називати себе його учнями.

З постанням масового народного руху за незалежність Української держави початку 90-х років XX століття А. Г. Погрібний належав до авангарду тих, хто сформовано виборював державність України. Він входив до ініціативних груп, що заснували Товариство української мови (Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка), Народний рух України, Конгрес української інтелігенції, був членом Української Всесвітньої Координаційної Ради.

Особливою заслугою Анатолія Погрібного перед Україною була його послідовна й наполеглива праця на захист, розвиток і утвердження української мови. Цій справі він віддав усе життя, присвятив сотні статей та публікацій, публічних і лекційних виступів і звернень і в Україні, й поза її межами.

Справжнім життєвим подвигом ученого-просвітителя стала заснована ним 1997 року на хвилях Національної радіокомпанії України багаторічна серія передач “Якби ми вчилися так, як треба”. За неї мільйони вдячних слухачів удостоїли Анатолія Погрібного звання “українського народного професора”.

Переконані, що багатогранна наукова і культурна, літературна і просвітницька, громадська і політична, а передусім патріотична діяльність Анатолія Григоровича

Погрібного гідна найвищого державного пошанування в Україні.

Патріарх Київський і всієї Руси-України ФІЛАРЕТ;

Митрополит Димитрій (Рудюк), намісник Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря, ректор Київської духовної академії;

ЮХНОВСЬКИЙ Ігор Рафаїлович, Герой України, академік Національної академії наук України, народний депутат України попередніх скликань, директор Інституту національної пам'яті України;

КРЮКОВА Ніла Валеріївна, Герой України, народна артистка України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

ГОРИНЬ Михайло Миколайович, народний депутат України, дисидент і політв'язень за радянських часів, почесний голова Республіканської християнської партії України;

ПАВЛИЧКО Дмитро Васильович, Герой України, народний депутат України попередніх скликань, Надзвичайний і Повноважний Посол України, голова Української Всесвітньої Координаційної Ради, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

ОЛІЙНИК Борис Ілліч, Герой України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, академік Національної академії наук України, голова Українського фонду культури, народний депутат України попередніх скликань;

ДРАЧ Іван Федорович, Герой України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, голова Конгресу української інтелігенції, народний депутат України попередніх скликань;

ІВАНИЧУК Роман Іванович, Герой України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, професор Львівського національного університету ім. І. Франка, заслужений працівник культури України;

БРЮХОВЕЦЬКИЙ В'ячеслав Степанович, Герой України, професор, доктор філологічних наук, почесний президент Національного університету “Києво-Могилянська академія”;

МАТВІЄНКО Ніна Митрофанівна, Герой України, народна артистка України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

МУШКЕТИК Юрій Михайлович, письменник, Герой України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

ЖУЛИНСЬКИЙ Микола Григорович, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, академік Національної академії наук України, директор Інституту літератури НАН України, голова Комітету з Національної премії України ім. Т. Шевченка;

МАТІОС Марія Василівна, письменниця, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, заступник голови Комітету з Національної премії України ім. Т. Шевченка;

КОНОНЕНКО Петро Петрович, доктор філологічних наук, професор, акаде-

мік АН вищої школи й Академії політичних наук, лауреат Міжнародної премії ім. Й. Гердера, директор Інституту українознавства, заслужений працівник освіти України;

ЛУБКІВСЬКИЙ Роман Мар'янович, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, професор Львівського університету ім. І. Франка, Надзвичайний і Повноважний Посол України, народний депутат України попередніх скликань, заслужений діяч мистецтв України;

ЯВОРИВСЬКИЙ Володимир Олександрович, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, голова Національної спілки письменників України, народний депутат України, голова Комітету Верховної Ради України з питань культури та духовності;

МОВЧАН Павло Михайлович, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта”, народний депутат України;

МОКРЕНКО Анатолій Юрійович, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, професор Національної консерваторії ім. М. Лисенка, народний артист України;

НАБУСКО Віктор Іванович, президент Національної радіокомпанії України, заслужений журналіст України;

ДАЦЕНКО Леонтій Антонович, віцепрезидент Національної радіокомпанії України, заслужений журналіст України;

ТЕОДОРОВИЧ Тетяна Іванівна, головний редактор Головної редакції літературно-музичних передач Національної радіокомпанії України;

МАРУСИК Василь Андрійович, заслужений журналіст України, кореспондент Національної радіокомпанії України;

МУЖУК Леонід Петрович, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, народний артист України;

РІЗУН Володимир Володимирович, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка;

СЕМЕНЮК Григорій Фокович, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка;

ГРИНІВ Олег Іванович, письменник, доктор філософських наук, професор Київського міжнародного університету, лауреат премії ім. І. Огієнка;

ОСАДЧУК Петро Ілліч, письменник, народний депутат України І, ІІ скликань, лауреат премій ім. М. Островського, В. Сосюри, П. Тичини, С. Руданського;

ДОНЧИК Віталій Григорович, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, академік НАН України, доктор філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат премії ім. І. Франка;

МАТВІЄНКО Анатолій Сергійович, народний депутат України, голова УРП “Собор”;

КАРПЕНКО Віталій Опанасович, народний депутат України, професор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка;

КОБЕЦЬ Ольга Семенівна, народний депутат України, почесний голова українського жіночого товариства ім. О. Теліги;

ПОНОМАРІВ Олександр Данилович, академік Академії наук вищої школи України, доктор філологічних наук, професор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка, лауреат премій ім. І. Франка та Б. Грінченка;

ПОРТЯК Василь Васильович, кінодраматург, лауреат премії ім. П. Усенка;

БІЛОУС В'ячеслав Олександрович, голова Спілки офіцерів України, народний депутат України;

КАДИРОВА Лариса Миколаївна, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, народна артистка України;

БЕНЮК Богдан Михайлович, народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

ГУМЕНЮК Феодосій Максимович, художник, заслужений діяч мистецтв

України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

ГОЛОТА Любов Василівна, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, головний редактор газети “Слово Просвіти”, лауреат літературної премії ім. В. Сосюри;

СИДОРЖЕВСЬКИЙ Михайло Олексійович, публіцист, член Національної спілки письменників України, головний редактор газети “Нація і держава”;

КОНОВАЛЕНКО Ольга Степанівна, головний редактор газети “Освіта”;

ЧЕРЕДИНЧЕНКО Дмитро Семенович, мистецтвознавець, поет, перекладач, лауреат премій ім. П. Чубинського, М. Рильського, І. Огієнка;

ЯБЛОНСЬКА Галина Гілярівна, народна артистка України;

ЯКОВЕЦЬ Анатолій Володимирович, професор Національного університету “Києво-Могилянська академія”;

КЛИМЕНКО Наталія Михайлівна, генеральний директор Національного музею Т. Шевченка, член Національної спілки письменників України;

СЛАБОШПИЦЬКИЙ Михайло Федотович, письменник, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, лауреат літературних премій імені Лесі Українки, Олени Пчілки, В. Симоненка;

ПРОТОІЄРЕЙ АНДРІЙ (Власенко), настоятель парафії Святого Архангела Михаїла, Музей народної архітектури та побуту “Пирогів”;

НЕСТЕРЧУК Микола Трохимович, заступник голови Всеукраїнського товариства “Просвіта”, заслужений працівник освіти України;

СТЕПОВИЧ Дмитро Власович, доктор богословських наук, філософії та мистецтвознавства, професор, академік Академії наук вищої школи України;

ГОЛОВКО Дмитро Андрійович, письменник, лауреат літературної премії ім. П. Тичини;

ПЛАЧИНДА Сергій Петрович, письменник, лауреат премії ім. І. Кошелівця;

ЛУПАКОВ Євген Олександрович, народний депутат України ІІ скликання;

ГІРНИК Євген Олексійович, народний депутат України;

ГНАТКЕВИЧ Юрій Васильович, народний депутат України;

ШЕВЧЕНКО Олесь Євгенович, народний депутат України попередніх скликань;

КОВАЛЬСЬКА Валентина Василівна, народна артистка України;

ЮЩУК Іван Пилипович, доктор філологічних наук, професор Київського міжнародного університету;

ТИМОШИК Микола Степанович, доктор філологічних наук, професор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка;

ГЕРАСИМЕНКО Василь Михайлович, голова Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Г. Ващенка;

ХОМЕНКО Олександр Анатолійович, завідувач відділу української літератури Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України;

СИДОРЕНКО Іван Дмитрович, кандидат медичних наук, професор;

ЛУПІЙ Олесь Васильович, письменник, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

КОЛОМІЄЦЬ Володимир Родіонович, поет, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка;

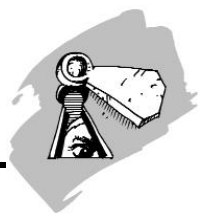
КІРАЛЬ Сидір Степанович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства Національного авіаційного інституту;

ГРИЦІК Людмила Василівна, професор, завідувач кафедри Інституту філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка;

ГРИМИЧ Галина Михайлівна, доцент Київського національного університету ім. Т. Шевченка;

КЛІЧАК Василь Йосипович, заслужений журналіст України, член Національної спілки письменників України, директор Видавничого центру “Просвіта”;

ОГНЕВ'ЮК Віктор Олександрович, заслужений працівник освіти України, ректор Київського міського педагогічного університету ім. Б. Грінченка

Людмила ДЕХТЯРЬОВА

Минає 210 років, як у культовій споруді Єгипту знайдено астролого-астрономічний витвір — Дендерський Зодіак. Це була значна подія для науки кінця XVIII—початку XIX ст.

Слово “зодіак” в астрономії означає пояс сузір’їв між 16° та 18° небесної сфери. В межах зодіакального поясу пролягає екліптика — лінія щорічного сонячного коловороту. Вона, мов нитка гігантського намиста, пронизує 12 велетенських сузір’їв. Відстань між ними різна. Тому давні астрономи під час створення календаря графічно поділили пояс сузір’їв на 12 рівновеликих сегментів — по одному сузір’ю в кожному. Так досягли потрібної ритмічності — Сонце проходить кожний сегмент за місяць.

Сегменти називали знаками. Кожний отримав власне ім’я від свого сузір’я. Якщо кажуть, наприклад, що мить весняного рівнодення настає, коли Сонце виходить із знаку Риб і вступає до знаку Овна, — це астрономічна термінологія. Інша річ, що її засвоїла астрологія, яка розвивалась водночас із астрономією як її містична надбудова. У ній астрономічні поняття набували доленосного змісту.

Ауру дендерської знахідки випромінюють рядки поеми “Космос” Максиміліана Волошина:

З високих башт,
піднесених людьми,
З масної глини опісля потопу
Нащадок Каїна
у захваті вивчав
Клинопис діамантових сузір’їв.
А небо бавилось
блискучими звірми,
Яких було нелегко полічити
Над храмами
з крилатими биками.
Котило Сонце
по вогненній колії
Величній арени зодіаку.
Під музику
тонку небесних сфер
І мудреці Халдеї, й пастухи
Сухих вершин
сусіднього Ірану,
Вслухаючись у наспіви зірок,
Майбутнє царств
і власне визначали.
І все було внизу, як і вгорі,
Величних співвідношень
результатом.
(Переклад з російської
Л. Дехтярьової)

Справді, була епоха, коли по всій Європі височили величні культові споруди — плосковірки з колонидами храми Єгипту; семиярусні башти — зікурати Вавилону; врізані у скелі храми фінікійців, персів і семітів Вірменського нагір’я; схожі на величезні торти індуїстські та буддійські будівлі Індії, Китаю, Цейлону. Служителі культів, окрім молитов, переймалися загальнолюдськими потребами. Уточнювали астрономічні ознаки термінів сезонних сільгоспробіт, визначали сталі навігаційні орієнтири в небі. Цього потребували численні купецькі каравани, гурти переселенців, військові загони, шукачі пригод і мандрівники. Компаса ще не було. Нічних провідників, зірки й сузір’я вшановували, сакралізували. Скажімо, сузір’я Воза шанували здавна, бо завжди вказує на Полярну зірку. Вважають, що так виникла притча про зірку Віфліємську, яка привела до Єдиного Бога.

Час перетворив храми на руїни; давнє мовне розмаїття — на “мертві мови”. Коли у XVIII ст.

з’явилась мода на астрономію (на астрологію вона ніколи не слабла), постало питання, яка з давніх цивілізацій першою розробила довершену астрономічну систему “величній арени зодіаку”. Питання виявилось надскладним, бо єдиним підручником з історії Давнього Світу на побутовому рівні слугував Старий Заповіт. До речі, історичні події, за деякими винятками, подані у ньому з хронологічною точністю.

Одного дня 1799 року часописи Парижа подали свіжу новину. Перший консул Французької Республіки Наполеон Бонапарт щойно прибув із Єгипту. Зранку він зустрічався з делегацією Національної академії наук. Зібрання відбулося в окремій залі Луврського палацу. Саме там вистав-

гроші, адже у Наполеона кишені завжди порожні. Веселі Водолії наповнили келихи шампанню, і Бонапарт виголосив тост за успіх науковців, які вивчатимуть єгипетський трофей. Він напевне втрє носа знахабненим британцям, які встигли пограбувати безліч храмів і пірамід. (Тобто ми грабуватимемо ще краще). Віват, Франціє!

На той час зірка майбутнього імператора стрімко рухалась угору. Успішна військова кампанія в Єгипті витісняла Англію, позбавляючи колоній. При вій-

ної символіки. Наприклад, сузір’я Воза показано коров’ячим копитом із гомілкою. Корова — священна тварина богині неба Нут і богині Хатор, дочки бога сонця Ра. Прогнози сонячного затемнення малювали по-різному, залежно від повноти явища. На дендерській карті викремили цікавий сюжет. Зловісний змієподібний бог Апоп в оточенні певних символічних фігур повністю поглинув сонячний диск Ра. Німецький астроном Берг вираховував, що постфактум показано повне сонячне затемнення 364 р. до н. е. Карта дуже “помолодшала”. Далі просуватись не могли. То була проблема всіх музеїв Європи, Північної Америки тощо. У запасниках перебували награвовані раритети з

клинописом та ієрогліфічним письмом. Алфавіту до них ще не склали.

Доки в науковців тривав таймаут, луврський експонат продовжував надихати невгамовну паризьку публіку. Популярний містик і парансихолог Еліфас Леві-старший склав розлогий перелік самоцвітних символів зодіаку. Згодом трохи додав Еліфас-молодший, і вийшло на всі смаки.

Розлогість таблиці пов’язана з тогочасною популярністю містиків. Здавна вони поділяли знаки зодіаку на чотири стихії — вогню, води, повітря, землі, що мали власну атрибутику коштовностей. Її додали до переліку відомих біблійних 12 каменів. Зараз серед рекламної продукції — розмаїття таких таблиць. Найщиріші прихильники самоцвітного дива вважають, що обмежень не має бути. Людина і природний камінь — кревні діти планети. Повинно бути відчуття, що пасує до внутрішнього стану й зовнішності у певний час.

Вертаймось до луврського експоната. У царині лінгвістики засвітилось ім’я юного генія Жана Франсуа Шамполліона. 1799 року, коли знайшли Дендерський Зодіак, йому було дев’ять років. Тоді французькі солдати, укріплюючи форт, відкопали знамениту Розетську плиту з її тримовним текстом єгипетських жерців. Спершу саме вона захопила французького хлопчика. Через три роки він презентував наукову доповідь про вірогідність алфавітних літер серед єгипетських ієрогліфів. Уявімо зібрання високочолох бородатих академіків, яких наставляє 12-річний доповідач.

1822 року, вже маючи такий алфавіт, Шамполліон зацікавився написами на дендерській знахідці. Дешифрував слово “автократор”. Це було посадове звання, яке носили тільки у I ст. н.е., і лише два римські імператори — Нерон і Клавдій. Вік Дендерського Зодіаку визначився остаточно: це кінець птолемейської, або греко-римської епохи Давнього Єгипту. Греки тоді мали доступ до єгипетських храмів. Їх вражала копітка робота жерців-астрономів.

Замість крапки скористатись можна ще однією цитатою з М. Волошина.

Є три вогні:
Зручний вогонь в печі;
Страшний вогонь
підпалів та бунтів;
Є вогник розуму,
що хоче дізнаватись —
Хай буде хист утримати в собі.

Далі буде.

ТАЄМНИЦІ ЗНАКІВ ЗОДІАКУ

лено Дендерський Зодіак, який доставили з Єгипту. Дирекція мусила перепросити схвильований натовп відвідувачів, кількість яких щодня зростала. Між іншим, ціни на астрологічні послуги підскочили до небес, як і вартість коштовностей із зодіакальною символікою. І це тоді, коли після революції викорінювали жагу розкошів!

На нараді узгодили склад комісії, яка вивчатиме луврський експонат. Головуватиме видатний астроном і математик Лаплас, учитель Наполеона в артилерійській академії. Того самого вечора відбувся грандіозний костюмований бал. На дамах сяяли коштовності “знаки зодіаку”. Але з одягу на них були лише лляні серпанки. Як з’ясувалось, моделі скопійовано з фігур дендерської знахідки. Перший консул танцював із Жозефіною. На її спокусливому бюсті мерехтіло діамантним кольє “Дванадцять сузір’їв”. Цікаво, за чиї

ську Наполеона працювала наукова експедиція. Її учасники не тільки визначали вартість знайдених раритетів. Вони вели самостійні пошуки і якимось дістались до міста Дендеро за 300 км від Каїра, колишньої столиці культу богині Хатор. Розкішні храмові будівлі було зруйновано. Зазирнувши до однієї, французи завамерли у захваті. На високій стелі чудово зберігся величний круглий малюнок. Це була своєрідна астрономічна карта небесної сфери. На її тлі по колу розміщено 12 символічних фігур знаків зодіаку, начебто знайомих за численними перемальовками середньовічних астрологів. Але яка техніка живопису, скільки невідомих деталей! У захаращеному кутку стояв пограбований кам’яний саркофаг. На його віку було таке саме зображення, тільки прямокутне. Жодного сумніву, що це давній оригінал. Під назвою “Дендерський Зодіак” його

вписали до каталогу найцінніших раритетів і негайно переправили до Парижа під охороною.

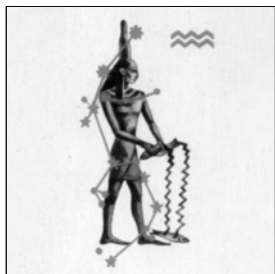
Паризька комісія заздалегідь налаштувалась на давній вік експоната. Оглянули й оголосили: 15 тисяч років. Єгиптологи категорично не погодились і зійшлись на 4 тис. до н. е.

Найширшим полем діяльності була астрономічна карта. Під час її дешифрування до французів поступово приєднувалися фахівці з усієї Західної Європи (окрім британців, зрозуміло). Досвід робіт зі старовинними картами зоряного неба вже мали. Але єгипетський варіант — занадто міцний горішок. Щоб його розкусити, потрібні досконали знання релігії Давнього Єгипту. На той час їх іще не було.

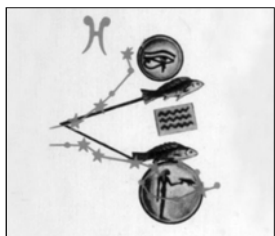
Усе, що стосувалося неба, в країні фараонів сакралізували. Тому храмові жерці-астрономи користувалися позначками релігій-

Козеріг. Гагат, онікс, обсидіан, червоні корали, хризопраз та інші зелені напівпрозорі самоцвіти

Водолій. Сапфір, сапфірин, лазурит, олександрит

Риби. Перли, рожеві корали, аквамарин, голубий топаз

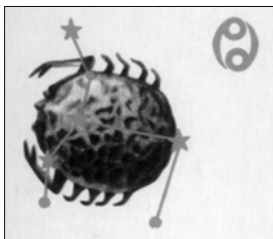
Овен. Рубін, піроп та інші червоні прозорі камені, діамант чистої води

Тілець. Кахолонг та інші білі непрозорі самоцвіти, демантоїд (зелений прозорий гранат із діамантовим блиском)

Близнюки. Аметист, двокольорові топази, різнобарвні яшми, хризоліт

Рак (краб). Аквамарин, смарагд. Кольорові перли, перламутр, панцир черепахи

Лев. Помаранчевий сапфір, топаз, діамант, сердолік, сардонікс, цитрин

Діва. Гірський кришталь, опал, бурштин, пейзажна яшма

Терези. Турмаліни, циркони, опал, аметист

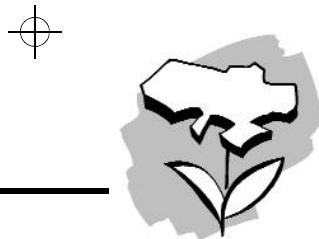

Скорпіон. Аквамарин, усі топази, малахіт

Стрілець. Рубін, гіацинт, бірюза

Малюнки Г. ГЛІБОВОЇ зі збірника “Зодіак”, 1978 р.

ОДНЕ ІЗ СЕМИ ЧУДЕС

ДО 1000-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МОНАСТИРЯ У ЛЯДОВІЙ

Роман КОВАЛЬСЬКИЙ,
м. Вінниця

Повертаєш у Могилеві-Подільському праворуч, ще 20 хвилин їзди сільськими дорогами Серебрії та Немії, Лядівська прикордонна застава — і ти стоїш перед тисячорічною історією, до якої залишається 300 східців угору. Та спершу перед підйомом до одного із семи чудес Вінниччини зачаровує тутешній краєвид — могутній Дністер саме навпроти Лядівського монастиря робить крутий поворот, і вся краса подільської землі — вода, зелені поля, суворі скелі — як на долоні. Саме у цю мить розумієш, чому, повертаючись з Афону, преподобний Антоній, ще до заснування Печерської обителі в Києві, 1013 року дав початок цьому монастирю на крутому березі ріки.

Недарма давні перекази доносять до наших днів те благословення, яке Антоній отримав перед походом на Русь і започаткування тут чернечого життя за Афонською традицією. Кажуть, що настоятель обителі, благо-

словляючи інок в дорогу, перед-рік йому, що на землі Руській він стане “отцем багатьох чорноризців” — родоначальником руського чернецтва. Лядівські високі крейдиані скелясті береги Дністра нагадували йому святий Афон. Можливо, тому великий подвижник вирішив зупинитися саме тут. У цих скелях він видовбав келію й зібрав навколо себе учнів. Але згодом, залишивши братії настанови та батьківське благословення, вирушив далі на схід, аж до Києва, де заснував Києво-Печерський монастир.

— Ось та келія, де на кам’яній лавці майже тисячу років тому ночував преподобний Антоній — зачинатель нашого монастиря, — розповіла тихим голосом місцева матушка Парасковія. — За часи,

що минули, тут майже нічого не змінилось... Може, електрику подали сюди чи мобільні телефони з’явилися для зручності зв’язку із навколишнім світом. Але в келіях і скельному храмі під час служби електрикою ніколи не користуємося — палимо свічки. І ви запалить свічку, поставте одну “за здоров’я”, а іншу “за упокій” найближчих вам людей, нікого не забудьте, бо тут особливе місце для спілкування з Богом... Повірте мені, я тут із 2000 року і знайшла в цих стінах таку благодать...

— **А чому, матушко Параскево, вирішили покинути суєтний мир?**

— Чоловік мій помер, я залишилася сама, здавалося, життя закінчилось. Але в серці була віра, і я вирішила присвятити решту життя Богові. Ось така моя історія... І я щаслива тут!

— **Вам не самотньо без телевізора, газет, новин?**

— Зовсім ні, бо все, що ви назвали, — мирська суєта, а віра — вічна! Щоб відчувати це, вимкніть хоч на годину телефон, забудьте на мить про машину, роботу, борги... Вмийтеся цілющою водою із цього джерела і гляньте на цю величну ріку — час летить, люди приходять і йдуть, а Бог залишається над усім цим. Посидьте тут сам і хоч на хвилину відчуєте настрій моєї душі.

— **До 2013 року — тисячоліття монастиря — храм встигне відбудувати?**

— Церква і віряни все роблять власними руками й за свої кошти. Є, правда, добрі люди, яким не

шкода грошей, і вони жертвують, хто скільки може на відбудову храму. Тому роботи тривають, а скільки встигнемо — побачимо через 3—4 роки... Поспіху немає, щодня триває робота. Пісок, цемент і камінь ввозять нам згори, а майстрикладають усе ось у таку красу...

— **Це правда, що чоловік, якому 1938 року наказали підірвати храм на Лядівській скелі, сам підірвався?**

— Так, люди кажуть, що кому-ністи наказали йому підірвати три храми — наш і ще у двох сусідніх селах. Два він встиг висадити в повітря, а коли готувався до третього підризу, з ним сталося нещастя — тротилом його розірвало на шматки, і душа його, мабуть, досі не знайшла спокою.

— **Ці голуби — Ваші друзі чи просто поштарі, що носять листи в інші храми Поділля?**

— Нам їх подарував один дуже хороший чоловік із Вінниці на згадку про себе. Їх було дві пари, потім — уже десяток, але тепер залишилось дев’ять. Одну голубку розірвав шуліка — я так жалкувала за нею. Серед голубів — усього один поштар, але у нього тепер зла-

е лі-
суні,
як із
під-
ймають мені настрій. Ми справ-
жні друзі... Не вірите? Тоді дивіть-
ся, як ми знаходимо спільну мо-
ву!

— **Поважні гості до вас теж залітають?**

— На березі Дністра біля монастиря є майданчик для вертольота, але Президент чи Юлія у нас не бували. Правда, пролітали повз наші вікна під час повені, але сісти саме тут ніхто не наважився.

— **Чи бувають дні, коли із зовнішнього світу сюди ніхто не заходить?**

— Преподобний Антоній тисячу років тому заклав цей монастир для людей, але дні без гостей справді випадають рідко. Але ви сьогодні знайшли стежку до храму, помолилися, запалили свічку і підете звідси із просвітленням душі... Отже, його справа і віра живе.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

31 липня—2 серпня на Львівщині відбудеться фестиваль культур народів світу “Свірж” за участю багатьох світових та українських зірок, театральних колективів, гуртів автентичного співу, літераторів. 35 гектарів фестивальної території та три доби насиченої програми в різних жанрах чекають на гостей у Львівській області, в оточенні гір та озер, неподалік від старовинного замку Свірж.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

В. о. головного редактора
Ніна ГНАТЮК
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47
Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Сергій КЛИМКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301229
Наклад у липні — 27 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.
на 6 місяців — 23,42 грн.

